<u>અસ્વીકરણ:</u> સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

<u>DISCLAIMER:</u> The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતમાં યોગ્ય રિપોર્ટિંગ

સિવીલ અપીલ ન્યાયક્ષેત્ર

સિવીલ અપીલ નં. ૫૭૦૦/૨૦૨૧

[સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન (સિવિલ)નં.૧૩૧૨૯/૨૦૨૧ માંથી ઉદ્ભવેલ]

એરસેલર મિત્તલ નિપોન સ્ટીલ ઈન્ડિયા લિમિટેડ .....અપીલકર્તા(ઓ)

વિરુદ્ધ

એસ્સાર બલ્ક ટર્મિનલ લિમિટેડ .....સામાવાળા (ઓ)

ચુકાદો:

<u>ન્યાયમુર્તી, ઈન્દિરા બેનર્જી</u>.

મંજુર કરવામાં આવી છે.

૨. આ અપીલમાં ઉઠાવવામાં આવેલ કાયદાનો ટૂંકો પ્રશ્ન એ છે કે શું કોર્ટ પાસે આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન એક્ટ, ૧૯૯૬ ની કલમ ૯(૧) હેઠળ અરજી સ્વીકારવાની સત્તા છે, જેને હવે પછી " આર્બિટ્રેશન એક્ટ" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, એકવાર આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના થઈ જાય અને જો એમ હોય તો, આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯(૩) માં ચલાવવાની સત્તા દર્શાવવાન સાચો અર્થ અને હેતુ શું છે. હવે પછીનો પ્રશ્ન એ છે કે, એકવાર આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના થઈ જાય પછી, શું કોર્ટ આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯(૧) હેઠળ આદેશ પસાર કરતા પહેલા, કલમ ૧૭ હેઠળ ઉપાયોની અસરકારકતાની તપાસ કરવા માટે બંધાયેલી છે.

૩. અપીલકર્તા અને સામાવાળાએ હઝિરા બંદર પર કાર્ગો હેન્ડલિંગ માટે સમજૂતી કરી હતી. ઉપરોક્ત કાર્ગો હેન્ડલિંગ કરારમાં સમયાંતરે સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો.

૪. ઉપરોક્ત કાર્ગો હેન્ડલિંગ એગ્રીમેન્ટની કલમ ૧૫ માં જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે કાર્ગો હેન્ડલિંગ એગ્રીમેન્ટમાંથી ઉદ્ભવતા તમામ વિવાદોનું આર્બિટ્રેશન એક્ટની જોગવાઈઓ અનુસાર અદાલતોમાં સમાધાન કરવામાં આવશે અને પક્ષકારો દ્વારા પરસ્પર નિયુક્ત એકમાત્ર મધ્યસ્થીને મોકલવામાં આવશે.

૫. ઉપરોક્ત કાર્ગો હેન્ડલિંગ એગ્રીમેન્ટ હેઠળ વિવાદો અને મતભેદો ઉભા થયા પછી, અપીલકર્તાએ તા. ૨૨ નવેમ્બર ૨૦૨૦ ના રોજ આર્બિટ્રેશનની નોટિસ દ્વારા આર્બિટ્રેશન જોગવાઇ લાગુ કરી હતી. અપીલકર્તાના જણાવ્યા અનુસાર, સામાવાળાએ મધ્યસ્થતાની નોટિસનો જવાબ આપ્યો ન હતો.

૬. અપીલકર્તાએ આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૧૧ હેઠળ મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલની નિમણૂક માટે અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત હાઈકોર્ટનો સંપર્ક કર્યો હતો. તા. ૩૦મી ડિસેમ્બર, ૨૦૨૦ ના રોજ અથવા તેની આસપાસ, સામાવાળાએ આર્બિટ્રેશનની નોટિસનો જવાબ આપતા દલીલ કરી હતી કે પક્ષો વચ્ચેના વિવાદો મધ્યસ્થીપાત્ર નથી અને વધુમાં દલીલ કરી હતી કે ૨૪મી ડિસેમ્બર, ૨૦૨૦ ના રોજ અપીલકર્તા દ્વારા ચૂકવવાપાત્ર અને ચૂકવવાપાત્ર કુલ રકમ રૂ. ૬૭૩.૮૪ કરોડ જેમાં વ્યાજ સહિત રૂ. ૫૧.૧૧ કરોડ.

૭. ૧૫ મી જાન્યુઆરી, ૨૦૨૧ ના રોજ અથવા તેની આસપાસ, અપીલકર્તાએ વાણિજ્યિક અદાલતમાં મધ્યસ્થતા અધિનિયમની કલમ ૯ હેઠળ ૨૦૨૧ ની વાણિજ્યિક સિવીલ પરચુરણ અરજી નંબર ૨ અને સુરતની ૧૨ મી અધિક જિલ્લા ન્યાયાધીશ, જિલ્લા અને સત્ર અદાલતમાં અરજી દાખલ કરી હતી. તા. ૧૬મી માર્ચ ૨૦૨૧ ના રોજ, સામાવાળાએ આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯

હેઠળ વાણિજ્યિક અદાલતમાં ૨૦૨૧ ની વાણિજ્યિક દિવાની વિવિધ અરજી નં ૯૯ તરીકે અરજી પણ દાખલ કરી હતી.

૮. આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ સુવિધા માટે નીચે દર્શાવેલ છેઃ– "

"૯. અદાલત દ્વારા વચગાળાના વગેરે (૧) પક્ષકાર મધ્યસ્થીની કાર્યવાહી પહેલાં અથવા દરમિયાન અથવા મધ્યસ્થીનો ચુકાદો આપ્યા પછી કોઈપણ સમયે પરંતુ કલમ ૩૬ અનુસાર તેનો અમલ થાય તે પહેલાં અદાલતમાં અરજી કરી શકે છે.

((i) મધ્યસ્થ કાર્યવાહીના હેતુઓ માટે સગીર અથવા અસ્થિર મનની વ્યક્તિ માટે વાલીની નિમણૂક માટે; અથવા

((૨) નીચેની કોઈપણ બાબતોના સંદર્ભમાં વચગાળાના રક્ષણ માટે, એટલે કેઃ

((એ) આર્બિટ્રેશન કરારનો વિષય હોય તેવી કોઈપણ વસ્તુની જાળવણી, વચગાળાની કસ્ટડી અથવા વેચાણ;

(બી) આર્બિટ્રેશનમાં વિવાદમાં રકમ સુરક્ષિત કરવી;

(સી) મધ્યસ્થતામાં વિવાદનો વિષય હોય તેવી કોઈ મિલકત અથવા વસ્તુની અટકાયત, જાળવણી અથવા નિરીક્ષણ, અથવા જેમાં કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થઈ શકે છે અને ઉપરોક્ત કોઈપણ હેતુઓ

માટે કોઈ પણ વ્યક્તિને કોઈ પણ પક્ષના કબજામાં આવેલી કોઈ જમીન અથવા મકાનમાં પ્રવેશવા માટે અધિકૃત કરે છે, અથવા કોઈ નમૂના લેવા માટે અથવા કોઈ નિરીક્ષણ કરવા માટે અથવા પ્રયોગ કરવા માટે અધિકૃત કરે છે, જે સંપૂર્ણ માહિતી અથવા પુરાવા મેળવવાના હેતુ માટે જરૂરી અથવા અનુકૂળ હોઈ શકે છે;

(ડી) વચગાળાનો મનાઇ હુકમ અથવા પ્રાપ્તકર્તાની નિમણૂક;

(ઇ) કોર્ટને ન્યાયી અને અનુકૂળ લાગે તેવા રક્ષણના અન્ય વચગાળાના પગલાં,

અને અદાલતને તેની સમક્ષની કોઈપણ કાર્યવાહીના હેતુ માટે અને તેના સંબંધમાં આદેશો આપવાની સમાન સત્તા હશે.

(૨) મધ્યસ્થીની કાર્યવાહી શરૂ થાય તે પહેલાં, અદાલત પેટા–કલમ (૧) હેઠળ રક્ષણના કોઈપણ વચગાળાના પગલા માટે આદેશ પસાર કરે છે, તો મધ્યસ્થીની કાર્યવાહી આવા આદેશની તારીખથી નેવું દિવસના સમયગાળાની અંદર અથવા કોર્ટ નક્કી કરે તેટલા વધુ સમયની અંદર શરૂ કરવામાં આવશે.

(૩) એકવાર આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના થઈ જાય પછી, કોર્ટ પેટા–કલમ (૧) હેઠળની અરજીને ધ્યાનમાં લેશે નહીં, સિવાય કે કોર્ટને લાગે કે એવા સંજોગો અસ્તિત્વમાં છે જે કલમ ૧૭ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલ ઉપાયને અસરકારક ન બનાવી શકે."

૯. મૂળ રૂપે ઘડવામાં આવેલી કલમ ૯ ને આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ (૨૦૧૬ નો અધિનિયમ ૩) દ્વારા તા ૨૩ ઓક્ટોબર,૨૦૧૫ થી કલમ ૯(૧) તરીકે પુનઃગણતરી કરવામાં આવી છે. ઉપરોક્ત ૨૦૧૫ ના સુધારામાં ઉપર પુનઃઉત્પાદિત પેટા–કલમ (૨) અને પેટા–કલમ (૩) નો પણ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૦. ઉપરોક્ત ૨૦૧૫ ના સુધારાના કાયદા અને અમલીકરણ પહેલાં, કલમ ૧૭ વાંચે છેઃ–

> "૧૭. મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આદેશિત વચગાળાના પગલાં.– (૧) પક્ષકારો દ્વારા અન્યથા સંમત ન થાય ત્યાં સુધી, મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ, પક્ષની વિનંતી પર, પક્ષને રક્ષણના કોઈપણ વચગાળાના પગલાં લેવાનો આદેશ આપી શકે છે કારણ કે મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ વિવાદના વિષયના સંદર્ભમાં જરૂરી ગણી શકે છે.
>
> (૨) આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ પેટા–કલમ (૧) હેઠળ આદેશિત પગલાંના સંબંધમાં પક્ષને યોગ્ય સુરક્ષા પૂરી પાડવાની જરૂર પડી શકે છે.

૧૧. ઉપરોક્ત ૨૦૧૫ ના સુધારાના અમલ પછી, કલમ ૧૭ વાંચે છેઃ–

"૧૭. આરબ્રીટેશન ટ્રીબ્યુનલ દ્વારા લીધેલ વચગાળાનો મનાઇ હુકમ . (૧) પક્ષકાર, લવાદની કાર્યવાહી દરમિયાન, લવાદ ટ્રિબ્યુનલને અરજી કરી શકે છે

((i) મધ્યસ્થ કાર્યવાહીના હેતુઓ માટે સગીર અથવા અસ્થિર મનની વ્યક્તિ માટે વાલીની નિમણૂક માટે; અથવા

(ii) નીચેની કોઈપણ બાબતોના સંદર્ભમાં વચગાળાના રક્ષણ માટે, એટલે કે

(એ) આર્બિટ્રેશન કરારનો વિષય હોય તેવી કોઈપણ વસ્તુની જાળવણી, વચગાળાની કસ્ટડી અથવા વેચાણ;

(બી) આર્બિટ્રેશનમાં વિવાદમાં રકમ સુરક્ષિત કરવી;

(સી) મધ્યસ્થતામાં વિવાદનો વિષય હોય તેવી કોઈ મિલકત અથવા વસ્તુની અટકાયત, જાળવણી અથવા નિરીક્ષણ, અથવા જેમાં કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થઈ શકે છે અને ઉપરોક્ત કોઈપણ હેતુઓ માટે કોઈ પણ વ્યક્તિને કોઈ પણ પક્ષના કબજામાં આવેલી કોઈ જમીન અથવા મકાનમાં પ્રવેશવા માટે અધિકૃત કરે છે, અથવા કોઈ નમૂના લેવા માટે અધિકૃત કરે છે, અથવા કોઈ નિરીક્ષણ કરવામાં આવે છે, અથવા પ્રયોગ કરવા માટે

અધિકૃત કરે છે, જે સંપૂર્ણ માહિતી અથવા પુરાવા મેળવવાના હેતુ માટે જરૂરી અથવા અનુકૂળ હોઈ શકે છે;

(ડી) વચગાળાનો હુકમ અથવા પ્રાપ્તકર્તાની નિમણૂક;

(ઈ) આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલને ન્યાયી અને અનુકૂળ લાગે તેવા રક્ષણના અન્ય વચગાળાના પગલાં અને આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલને આદેશો આપવા માટે તે જ સત્તા હશે, જે અદાલતને તેની સમક્ષની કોઈપણ કાર્યવાહીના હેતુ માટે અને તેના સંબંધમાં છે.

(૨) કલમ ૩૭ હેઠળ અપીલમાં પસાર કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશોને આધિન, આ કલમ હેઠળ મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલ કોઈપણ આદેશને તમામ હેતુઓ માટે અદાલતનો આદેશ માનવામાં આવશે અને તે સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ (૧૯૦૮ નો ૫) હેઠળ તે અદાલતનો આદેશ હોય તેવી જ રીતે લાગુ કરવા યોગ્ય રહેશે."

૧૨. સુરતની વાણિજ્યિક અદાલત અને જિલ્લા અને સત્ર અદાલતના ૧૨ મા અધિક જિલ્લા ન્યાયાધીશે આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯(૧) હેઠળ અનુક્રમે અપીલકર્તા અને સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી બંને

અરજીઓની સુનાવણી કરી હતી અને તેને તા. ૭મી જૂન,૨૦૨૧ ના રોજ આદેશો માટે અનામત રાખી હતી.

૧૩. ૯ મી જુલાઈ ૨૦૨૧ ના રોજ, આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૧૧(૬) હેઠળ અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીનો નિકાલ આ અદાલતના ત્રણ નિવૃત્ત ન્યાયાધીશોની બનેલી ત્રણ સભ્યોની આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની નિમણૂક કરીને કરવામાં આવ્યો હતો, જેથી અપીલકર્તા અને સામાવાળા વચ્ચેના વિવાદોનો ચુકાદો આપી શકાય.

૧૪. તા. ૧૬ મી જુલાઈ ૨૦૨૧ ના રોજ અથવા તેની આસપાસ, અપીલકર્તાએ આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ હેઠળ અનુક્રમે અપીલકર્તા અને સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી બંને અરજીઓના સંદર્ભ માટે વિનંતી કરીને ૨૦૨૧ ની વાણિજ્યિક સિવીલ પરચુરણ અરજી નંબર ૨ તરીકે વચગાળાની અરજી દાખલ કરી હતી.

૧૫. અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત અરજીનો ફકરો ૩ સુવિધા માટે નીચે આપવામાં આવ્યો છે.

> "૩. હું કહું છું અને રજૂ કરું છું કે આ માનનીય અદાલતે એ. એમ. એન. એસ. અરજી અને ઇ. બી. ટી. એલ. અરજીની વ્યાપક સુનાવણી કરી હતી

અને અરજીઓને આદેશો જાહેર કરવા માટે અનામત રાખી હતી.આ બાબતો આદેશોની ઘોષણા માટે તા. ૨૦ જુલાઈ ૨૦૨૧ ના રોજ સૂચિબદ્ધ કરવામાં આવી છે."

૧૬. તા. ૧૬મી જુલાઈ ૨૦૨૧ ના આદેશ દ્વારા, વાણિજ્યિક અદાલતે અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત અરજીને ફગાવી દીધી હતી. જોકે વાણિજ્યિક અદાલતે અપીલકર્તાને જો ઈચ્છે તો વાણિજ્યિક અદાલતના આદેશને પડકારવા માટે ૧૦ દિવસનો સમય આપ્યો હતો.

૧૭. અપીલકર્તાએ વાણિજ્યિક અદાલતના આદેશને પડકારતી ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળ ગુજરાત હાઈકોર્ટમાં ૨૦૨૧ ની આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં.૧૦૪૯૨ તરીકે અરજી દાખલ કરી હતી.

૧૮. બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળની આ અરજીની સુનાવણી હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ દ્વારા કરવામાં આવી હતી અને તા. ૨જી ઓગસ્ટ, ૨૦૨૧ ના રોજ અંતિમ દલીલો માટે સૂચિબદ્ધ કરવામાં આવી હતી. દરમિયાન, ઉચ્ચ અદાલતે વાણિજ્યિક અદાલતને મધ્યસ્થતા અધિનિયમની કલમ ૯ હેઠળની અરજીઓમાં આદેશોની જાહેરાત તા. ૯ મી ઓગસ્ટ, ૨૦૨૧ સુધી મુલતવી રાખવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો.

૧૯. તા. ૫ મી ઓગસ્ટ ૨૦૨૧ ના રોજ બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળની અરજી પર ફરીથી સુનાવણી કરવામાં આવી હતી અને તા. ૯ મી ઓગસ્ટ, ૨૦૧૧ ના રોજ આદેશો માટે અનામત રાખવામાં આવી હતી.વાણિજ્યિક અદાલતે વચગાળાની રાહત માટેની બે અરજીઓમાં આદેશોની જાહેરાત ૩૧ ઓગસ્ટ, ૨૦૨૧ સુધી સ્થગિત કરી દીધી હતી.

૨૦. દરમિયાન, ૧૭ મી ઓગસ્ટ, ૨૦૨૧ ના એક આદેશ દ્વારા, જે આ અપીલમાં વિવાદિત છે, ઉચ્ચ અદાલતે ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળ અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીને ફગાવી દીધી હતી, જેમાં જણાવ્યું હતું કે મધ્યસ્થતા અધિનિયમની કલમ ૧૭ હેઠળનો ઉપાય બિનઅસરકારક છે કે કેમ તે ધ્યાનમાં લેવાની અને ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૯ હેઠળ જરૂરી આદેશો પસાર કરવાની સત્તા વાણિજ્યિક અદાલત પાસે છે. ઉચ્ચ અદાલતે કહ્યું:–

> "૨૪. અમારી સમક્ષ કરવામાં આવેલી રજૂઆતો તેમજ બંને પક્ષો દ્વારા અમારી સમક્ષ ટાંકવામાં આવેલા ચુકાદાઓને ધ્યાનમાં લેતા, જોકે માન્ય ટ્રાયલ કોર્ટે અરજદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીને રદ કરવા માટે યોગ્ય કારણો આપ્યા નથી, ટ્રાયલ કોર્ટે ૨૦૨૧ ના સી.એમ.એ નંબર ૨

માં દાખલ કરવામાં આવેલી વચગાળાની અરજીમાં અરજદાર દ્વારા વિનંતી કરવામાં આવેલી અરજીને મંજૂર કરવામાં કોઈ ભૂલ કરી નથી. અમારા મતે ટ્રાયલ કોર્ટ ૬ ને આ ચુકાદામાં અમારા દ્વારા કરવામાં આવેલા અવલોકનોને ધ્યાનમાં રાખીને અને કાયદાની કલમ ૯(૩) ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને તેની સમક્ષ પડતર કલમ ૯ હેઠળ બંને અરજીઓ પર આદેશ આપવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ.

૨૧. અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી ડેરિયસ ખંબાટાએ રજૂઆત કરી હતી કે આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯(૩), સુધારેલ મુજબ, એકવાર આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના થઈ જાય તે પછી આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ની પેટા કલમ (૧) હેઠળ અરજી સ્વીકારવાની કોર્ટની સત્તાને પ્રતિબંધિત કરે છે.

૨૨. શ્રી ખંબાટાએ દલીલ કરી હતી કે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના કરવામાં આવી હોવાથી, વાણિજ્યિક અદાલત આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ હેઠળ અરજી સાથે આગળ વધી શકતી નથી.

૨૩. શ્રી ખંબાટાએ દલીલ કરી હતી કે, આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ (૩) દાખલ કરવાનો હેતુ કોર્ટની ભૂમિકાને ઘટાડવાનો હતો. કલમ ૯(૩) કલમ ૯(૧) હેઠળ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રને દૂર કરતી નથી, તેમ છતાં તે આર્બિટ્રલ

ટ્રિબ્યુનલની રચના પછી કોર્ટની ભૂમિકાને પ્રતિબંધિત કરે છે. એકવાર આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના થઈ જાય પછી, કોર્ટ આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ હેઠળની અરજીને ત્યાં સુધી સ્વીકારશે નહીં જ્યાં સુધી તેને સંજોગો અસ્તિત્વમાં ન હોય, જે આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૧૭ હેઠળ ઉપાયને બિનઅસરકારક બનાવી શકે છે.

૨૪. શ્રી ખંબાટાએ રજૂઆત કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે સાચું જ કહ્યું હતું કે વાણિજ્યિક અદાલતે ચલાવવુ શબ્દનો સંક્ષિપ્ત અર્થ કાઢવામાં ભૂલ કરી છે, અને અવલોકન કર્યું હતું કે ચલાવવુંનો અર્થ વિચારણા માટે સ્વીકાર કરવો નથી, પરંતુ તેનો અર્થ તેના અંતિમ ચુકાદા સુધી અને ગુણદોષ પર આદેશ પસાર કરવાની સમગ્ર પ્રક્રિયા થાય છે.

૨૫. શ્રી ખંબાટાએ ઓગસ્ટ ૨૦૧૪ ના કાયદા પંચના ૨૪૬ ના અહેવાલના નિરીક્ષણોનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો કે, કલમ ૯(૩) નો સમાવેશ એકવાર મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલની રચના થઈ જાય તે પછી વચગાળાના પગલાં મંજૂર કરવાના સંબંધમાં અદાલતની ભૂમિકાને ઘટાડવાનો પ્રયાસ કરે છે." શ્રી ખંબાટાએ રજૂઆત કરી હતી કે આ પણ ૨૦૦૬ માં સુધારેલા અનસિટ્રાલ મોડલ કાયદાની ભાવના હોવાનું જણાય છે. તદનુસાર, આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલને કોર્ટ જેવી જ સત્તાઓ આપવા માટે કલમ ૧૭ માં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે.

૨૬. માનનીય ન્યાયમૂર્તિ બી. એન. શ્રીકૃષ્નાની અધ્યક્ષતામાં ભારતમાં મધ્યસ્થતા તંત્રના સંસ્થાકીયકરણની સમીક્ષા કરવા માટે ઉચ્ચ સ્તરીય સમિતિનો ૩૦ જુલાઈ, ૨૦૧૭ નો અહેવાલ શ્રી ખંબાટાએ રજૂ કર્યો હતો, જેમાં કલમ ૯(૩) દાખલ કરવાનો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો અને અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે "૨૦૧૫ ના સુધારા, બે મહત્વપૂર્ણ બાબતોમાં, મધ્યસ્થી પ્રક્રિયામાં ન્યાયિક હસ્તક્ષેપને ઘટાડવાની દિશામાં એક આદર્શ પરિવર્તનનો સંકેત આપે છે. પ્રથમ, એ. સી. એ. ની કલમ ૯ માં સુધારો એવી જોગવાઈ કરે છે કે અદાલતોએ પક્ષકારો પાસેથી વચગાળાની રાહત માટેની અરજીઓ સ્વીકારવી જોઈએ નહીં સિવાય કે તે દર્શાવવામાં આવે કે મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ તરફથી વચગાળાની રાહત અસરકારક રહેશે નહીં." ઉપરોક્ત અહેવાલમાં, આર્બિટ્રેશન એક્ટને ટૂંકમાં એસીએ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

૨૭. શ્રી ખંબાટાએ એમેઝોન. કોમ એનવી ઇન્વેસ્ટમેન્ટ હોલ્ડિંગ્સ એલએલસી વિ. ફ્યુચર રિટેલ લિમિટેડ એન્ડ ઓઆરએસનો હવાલો આપ્યો હતો. ૧, જ્યાં આ અદાલતે ન્યાયમૂર્તિ નરીમન દ્વારા બોલતા ચુકાદો આપ્યો હતો કે કલમ ૯ (૩) રજૂ કરવાનો ઉદ્દેશ "જ્યારે મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલની રચના બે સારા કારણોસર કરવામાં આવે છે ત્યારે કલમ ૯ ની અરજીઓથી અદાલતોમાં પૂર આવવાનું ટાળવાનો હતો (i) કે અટવાયેલી કોર્ટ સિસ્ટમમાં ભીડ ઓછી થવી

જોઈએ, અને (ii) એકવાર રચાયેલી મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ, સમયસર અને અસરકારક રીતે વચગાળાની રાહત આપી શકશે."

૨૮. શ્રી ખંબાટાએ દલીલ કરી હતી કે અદાલતો પરનો બોજ ઘટાડવા માટે કલમ ૯(૩) રજૂ કરવામાં આવી છે. તેથી, કલમ ૯(૩) નો હેતુપૂર્વક અર્થઘટન થવો જોઈએ અને કલમ ૯(૩) ના આદેશને નિષ્ફળ બનાવવાના કોઈપણ પ્રયાસને નિરુત્સાહિત કરવો જોઈએ.

૨૯. શ્રી ખંબાટાએ દલીલ કરી હતી કે કલમ ૯(૩) એ નકારાત્મક કોમ્પેટેંઝ કોમ્પેટેંઝનું માપ છે. કલમ ૧૭(૨) ની અનુરૂપ રજૂઆત દ્વારા આની પુષ્ટિ થાય છે જે કલમ ૧૭ હેઠળ આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશોને વધુ અસરકારકતા અને અમલીકરણ પ્રદાન કરે છે. શ્રી ખંબાટાએ વધુમાં દલીલ કરી હતી કે તે સારી રીતે સ્થાપિત છે કે કોર્ટ ફંકટસ ઓફિસિઓ બને છે, તે પછી જ તે ચુકાદો આપે છે, સહી કરે છે અને તારીખો આપે છે. માત્ર ચુકાદો અનામત રાખ્યા પછી તેને આદેશ આપવો એ ચુકાદાની જાહેરાત નથી.ઉપરોક્ત રજૂઆતના સમર્થનમાં શ્રી ખંબાટાએ ભારતીય સ્ટેટ બેંક અને અન્ય વિરુદ્ધ એસ. એન. ગોયલ ૨ નો ઉલ્લેખ કર્યો હતો.

૩૦. શ્રી ખંબાટાએ દલીલ કરી હતી કે આદેશ અનામત છે તેનો અર્થ એ નથી કે જિલ્લા અદાલતે કલમ ૯ ની અરજીઓનું મનોરંજન કરવાનું બંધ કરી દીધું છે. ભારતીય સ્ટેટ બેંક વિરુદ્ધ એસ. એન. ગોયલ (ઉપરોક્ત) નો ઉલ્લેખ કરતા શ્રી ખંબાટાએ દલીલ કરી હતી કે ન્યાયાધીશ ચુકાદામાં સુધારા કરી શકે છે અને/અથવા બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો ચુકાદો આપવાનું ચાલુ રાખી શકે છે અને આમ ચુકાદો જાહેર થયા પછી પણ કાર્યવાહી ચાલુ રાખી શકે છે, જ્યાં સુધી તેના પર હસ્તાક્ષર ન થાય.

૩૧. શ્રી ખંબાટાએ દલીલ કરી હતી કે, આ કેસમાં વાણિજ્યિક અદાલતે કલમ ૯ ની અરજીઓમાં તેના આદેશો પસાર કર્યા નથી. તેણે તેના આદેશો પણ ઉચ્ચાર્યા ન હતા. આમ, વિવાદિત આદેશની તારીખે, વાણિજ્યિક અદાલત કલમ ૯ ની અરજીઓનું ચલાવવાની કરી રહી હતી. આજે પણ વાણિજ્યિક અદાલત આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ હેઠળની અરજીઓનું ચલાવવા કરી રહી છે. હકીકત એ છે કે ૭ મી જૂન ૨૦૨૧ ના રોજ આદેશો અનામત રાખવામાં આવ્યા હતા તેનો અર્થ એ નથી કે વાણિજ્યિક અદાલતે ઉપરોક્ત અરજીઓનું ચલાવવા કરવાનું બંધ કરી દીધું હતું.

૩૨. દીપ ચંદ અને અન્ય વિરુદ્ધ જમીન સંપાદન અધિકારી અને અન્ય ૩ નો ઉલ્લેખ કરતા, શ્રી ખંબાટાએ રજૂઆત કરી હતી કે "ચુકાદો" શબ્દનો અર્થ

થાય છે. "અદાલતી કાર્યવાહીમાં ઔપચારિક રીતે ચુકાદો અથવા હુકમનામું આપવું". અને તે અદાલત દ્વારા સુનાવણી સૂચવે છે. આમ, આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯(૩) માં "મનોરંજન" શબ્દનો અર્થ "ન્યાયનિર્ણાયક" થાય છે અને તે આદેશ અને/અથવા ચુકાદો પસાર કરવાનું સૂચવે છે.

૩૩. શ્રી ખંબાટાએ દલીલ કરી હતી કે કલમ ૯(૩) માં "ચલાવવા" શબ્દનો અર્થઘટન આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯(૧) ના સંદર્ભમાં થવો જોઈએ. આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯(૧) વચગાળાની રાહત આપવાના હેતુથી "આદેશો બનાવવા" ની જોગવાઈ કરે છે. આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ હેઠળ પ્રદાન કરાયેલ બાંધકામ માટે આંતરિક સહાય અપીલકર્તાની રજૂઆતને વધુ સમર્થન આપે છે કે ચલાવવાનો અર્થ જરૂરી રીતે અધિનિયમની કલમ ૯(૧) હેઠળ આદેશો આપવાના કાર્ય સહિત તમામ કૃત્યો હશે.

૩૪. શ્રી ખંબાટાએ રજૂઆત કરી હતી કે જ્યારે સામાવાળાના નામાંકિત મધ્યસ્થીએ પીછેહઠ કરી છે, ત્યારે સામાવાળાએ નવા મધ્યસ્થીને નામાંકિત કર્યા નથી. નવા મધ્યસ્થીની નિમણૂક કરવાને બદલે, સામાવાળાએ વાણિજ્યિક અદાલતમાં અરજી દાખલ કરી છે, જેમાં જણાવ્યું છે કે મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ કાર્યરત ન હોવાથી, ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષનો ઉપાય બિનઅસરકારક રહેશે. આ જ રજૂઆત આ અદાલતમાં કરવામાં આવી છે.

૩૫. એ. વી. વેંકટેશ્વરન, કસ્ટમ્સ કલેક્ટર, બોમ્બે વિ. રામચંદ શોભરાજ વાધવાની અને બીજા ૪ માં આ અદાલતના ચુકાદા પર આધાર રાખીને, શ્રી ખંબાટાએ દલીલ કરી હતી કે તે સારી રીતે સ્થાપિત છે કે જ્યારે કોઈ પક્ષ ઉપાયનો લાભ લેવાથી પોતાને અક્ષમ કરે છે ત્યારે તે ઉપાયની બિનકાર્યક્ષમતાનો આરોપ લગાવી શકતો નથી.

૩૬. શ્રી ખંબાટાએ માનભુપિંદર સિંહ અટવાલ વિરુદ્ધ નીરજ કુમારપાલ શાહ ૫ નો પણ ઉલ્લેખ કર્યો હતો, જેમાં ગુજરાત હાઈકોર્ટે ચુકાદો આપ્યો હતો કે જે પક્ષ ઈરાદાપૂર્વક કલમ ૧૭ હેઠળ ઉપાયને બિનઅસરકારક બનાવવાનો પ્રયાસ કરી રહ્યો છે, તેને વચગાળાની રાહત મેળવવા માટે કલમ ૯ હેઠળ અદાલતનો સંપર્ક કરવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી, જે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આપી શકાય છે. શ્રી ખંબાટાએ રજૂઆત કરી હતી કે સામાવાળાનો આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલને ટાળવાનો ઈરાદો સંપૂર્ણ રીતે સ્પષ્ટ છે.

૩૭. શ્રી ખંબાટાએ દલીલ કરી હતી કે કલમ ૧૧ ની કાર્યવાહીનો આખરે સર્વસંમતિથી નિકાલ કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં, સામાવાળાના વર્તનને કારણે મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલની નિમણૂકમાં વિલંબ થયો હતો. વધુમાં, અપીલકર્તાએ ૨૨ નવેમ્બર, ૨૦૨૦ ના રોજ આર્બિટ્રેશનની વિનંતી કરતી નોટિસ જારી કર્યા પછી

અને સામાવાળાને એકમાત્ર મધ્યસ્થીની નિમણૂક માટે પરસ્પર સંમત થવા માટે બોલાવ્યા પછી, સામાવાળાએ આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૧૧(૪)(એ) માં ફરજિયાત ૩૦ દિવસની અંદર જવાબ આપ્યો ન હતો.

૩૮. શ્રી ખંબાટાએ એ પણ રજૂઆત કરી હતી કે સામાવાળાએ ૧૬ મી માર્ચ,૨૦૨૧ ના રોજ વાણિજ્યિક અદાલતમાં અપીલકર્તાની કલમ ૯ ની અરજી પર પોતાનો વાંધો દાખલ કર્યો હતો અને અપીલકર્તા સામે અન્ય કાર્યવાહી પણ શરૂ કરી હતી. જોકે, સામાવાળાએ આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૧૧ હેઠળ અરજીનો જવાબ દાખલ કરવાનો ઇનકાર કર્યો હતો. કલમ ૯ હેઠળની અરજીઓની સુનાવણી પૂર્ણ થયા પછી સામાવાળાએ ૭મી જૂન, ૨૦૨૧ ના રોજ વિલંબિત જવાબ દાખલ કર્યો હતો.

૩૯. શ્રી ખંબાટાએ રજૂઆત કરી હતી કે તે સારી રીતે સ્થાપિત છે કે કાયદાની કલમ ૯ નો ઉપયોગ કરનાર પક્ષકાર મધ્યસ્થતા માટે તૈયાર અને તૈયાર હોવો જોઈએ. તેમની રજૂઆતના સમર્થનમાં શ્રી ખંબાટાએ પેઢી અશોક ટ્રેડર્સ અને અન્ન વિ. ગુરુમુખ દાસ સલુજા અને ઓઆરએસનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો. ૬.શ્રી ખંબાટાએ દલીલ કરી હતી કે સામાવાળાએ પોતે અવેજી મધ્યસ્થીની નિમણૂકમાં વિલંબ કર્યો હતો, પરંતુ હવે તે મધ્યસ્થતા અધિનિયમની કલમ ૧૭ હેઠળ ઉપાયોની બિનઅસરકારકતાની અરજી લઈ રહ્યો છે.

૪૦. શ્રી ખંબાટાએ રજૂઆત કરી હતી કે મધ્યસ્થીની કાર્યવાહીની અસરકારકતાને પડકારતી કોઈ પણ પક્ષે વાણિજ્યિક અદાલતમાં કોઈ અરજી દાખલ કરી ન હોવા છતાં, ઉચ્ચ અદાલતે મધ્યસ્થી અધિનિયમની કલમ ૯ હેઠળ અરજીઓમાં આદેશો પસાર કરવા માટે જિલ્લા અદાલતને નિર્દેશ આપવામાં ભૂલ કરી હતી. શ્રી ખંબાટાએ રજૂઆત કરી હતી કે આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ (૩) નું ઉચ્ચ ન્યાયાલયનું અર્થઘટન આ અદાલત અને વિવિધ ઉચ્ચ અદાલતો દ્વારા નક્કી કરવામાં આવેલા પ્રચલિત કાયદા અનુસાર છે.

૪૧. શ્રી ખંબાટાએ બ્લેક લૉ ડિક્શનરી (બ્રાયન એ. ગાર્નર,૮ મી આવૃત્તિ, ૨૦૦૪) માં "ચલાવવા" નો અર્થ ઉલ્લેખ કર્યો છે, જે "ધ્યાનમાં રાખવું અથવા" ન્યાયિક વિચારણા આપવી "છે. શ્રી ખંબાટાએ શ્રીમાં કલકત્તા હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના ચુકાદાનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો હતો. તુફાન ચેટર્જી વિ. શ્રી. રંગન ધર ૭, આપણામાંના એક દ્વારા લખાયેલ, (ન્યાયમુર્તી ઈન્દિરા બેનર્જી,). તુફાન ચેટર્જી (સુપ્રા) માં, "ચલાવવા" શબ્દનો અર્થ "યોગ્યતા પર અરજીને ધ્યાનમાં રાખીને, અંતિમ તબક્કે પણ" થાય છે. શ્રી ખંબાટાએ દલીલ કરી હતી કે ગુજરાત હાઈકોર્ટ દ્વારા વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશમાં "ચલાવવા" શબ્દનો અર્થઘટન, તુફાન ચેટર્જી (સુપ્રા) માં અભિવ્યક્તિનું અર્થઘટન સાથે સુસંગત છે.

૪૨. શ્રી ખંબાટાએ દલીલ કરી હતી કે આપણાામાંના એક (ન્યાયમુર્તી ઇન્દિરા બેનર્જી,) દ્વારા લખાયેલી એનર્જી એન્જિનિયરિંગ પ્રોજેક્ટ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ટીઆરએફ લિમિટેડ ૮ માં દિલ્હી હાઇકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે અવલોકન કર્યું હતું કે એકવાર આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના થઈ જાય, પછી વચગાળાની રાહત માટેની અરજીનો નિર્ણય સામાન્ય રીતે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા થવો જોઈએ.વધુમાં, કોર્ટ કલમ ૯ હેઠળ વચગાળાની રાહત માત્ર ત્યારે જ આપી શકે છે, જો એવા સંજોગો અસ્તિત્વમાં હોય કે જે આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૧૭ હેઠળ ઉપાયને અસરકારક ન બનાવી શકે.

૪૩. એનર્જી એન્જિનિયરિંગ પ્રોજેક્ટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ટી. આર. એફ. લિમિટેડ (સુપ્રા) માં દિલ્હી હાઇકોર્ટે નોંધ્યું હતું કે ટ્રિબ્યુનલ કાર્યરત નહોતું કારણ કે અપીલકર્તાના નોમિની લવાદ સામે પડકાર બાકી હતો અને સુપ્રીમ કોર્ટે પડકારની કાર્યવાહીનો નિર્ણય ન થાય ત્યાં સુધી લવાદની કાર્યવાહી પર સ્ટે મૂક્યો હતો.આ સંજોગોમાં, ઉચ્ચ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે કોર્ટ કલમ ૯ હેઠળ આદેશો પસાર કરી શકે છે કારણ કે કલમ ૧૭ હેઠળનો ઉપાય બિનઅસરકારક હતો.

૪૪. શ્રી ખંબાટાએ લક્ષ્મી રતન એન્જિનિયરિંગ વર્ક્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ આસિસ્ટન્ટમાં રજૂઆત કરી હતી. કમિશનર સેલ્સ ટેક્સ, કાનપુર અને બીજા ૯,

આ અદાલતે કુંદન લાલ વિરુદ્ધ જગન નાથ શર્મા ૧૦ કેસમાં અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટના ચુકાદાને મંજૂરી સાથે ટાંક્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે 'ચલાવવા' નો અર્થ ગુણદોષ પર ચુકાદો આપવો અને ચુકાદાના હેતુ માટે વિચારણા કરવી. ઉપરોક્ત દરખાસ્તના સમર્થનમાં, શ્રી ખંબાટાએ હિન્દુસ્તાન કોમર્શિયલ બેંક લિમિટેડ વિરુદ્ધ પુન્નૂ સાહુ ૧૧, માર્ટિન એન્ડ હેરિસ લિમિટેડ વિરુદ્ધ છટ્ટા વધારાના જિલ્લા ન્યાયાધીશ અને અન્ય ૧૨ નો પણ ઉલ્લેખ કર્યો હતો.

૪૫. નિષ્કર્ષમાં શ્રી ખંબાટાએ રજૂઆત કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે કલમ ૯ હેઠળની અરજીઓમાં આદેશો પસાર કરવા માટે જિલ્લા અદાલતને નિર્દેશ આપવામાં ભૂલ કરી હતી, તેમ છતાં તેણે 'ચલાવવા' શબ્દનો અર્થ "તેના અંતિમ ચુકાદા સુધી અને ગુણદોષ પર આદેશ પસાર કરવા" તરીકે કર્યો હતો. શ્રી ખંબાટાએ દલીલ કરી હતી કે, વાણિજ્યિક અદાલતે 'મનોરંજન' નો સંક્ષિપ્ત અર્થઘટન કરવામાં ભૂલ કરી છે અને વિવાદિત આદેશની તારીખે જિલ્લા અદાલત સમક્ષ મધ્યસ્થીની કાર્યવાહીની અસરકારકતાને કોઈ પડકાર નથી એવું અવલોકન કર્યા પછી, ઉચ્ચ અદાલતે વાણિજ્યિક અદાલતને આદેશો પસાર કરવા માટે નિર્દેશ આપવો જોઈએ નહીં.

૪૬. સામાવાળા વતી હાજર રહેલા શ્રી કપિલ સિબ્બલે રજૂઆત કરી હતી કે આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ (૩) આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ હેઠળ

અનુક્રમે અપીલકર્તા અને સામાવાળા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી ઉપરોક્ત બે અરજીઓના સંદર્ભમાં લાગુ થશે કે કેમ તે આ અદાલત સમક્ષના પ્રશ્નનો જવાબ નકારાત્મક રીતે આપવો પડશે કારણ કે અરજીઓની આખરે યોગ્યતા પર સુનાવણી કરવામાં આવી હતી અને ૯મી જુલાઈ, ૨૦૨૧ ના રોજ આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના પહેલાં તા ૭મી જૂન, ૨૦૨૧ ના રોજ આદેશો માટે અનામત રાખવામાં આવી હતી.

૪૭. શ્રી સિબ્બલે દલીલ કરી હતી કે ગુજરાત હાઈકોર્ટમાં દાખલ કરાયેલી કલમ ૨૨૭ હેઠળની અરજી નીચેના કારણોસર માન્ય નથી:

(i) આર્બિટ્રેશન એક્ટ વિવિધ તબક્કે અપીલનો અધિકાર પ્રદાન કરતી સ્વ–સમાવિષ્ટ સંહિતા હોવાથી, આર્બિટ્રેશન એક્ટ હેઠળની પ્રક્રિયાને અવગણવા માટે કલમ ૨૨૭ નો ઉપયોગ કરી શકાતો નથી. કલમ ૨૨૭ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ ત્યારે જ થઈ શકે છે જ્યારે કોઈ પક્ષને ક્યાં તો પ્રતિકારમુક્ત છોડી દેવામાં આવે અથવા જ્યાં સ્પષ્ટ ખરાબ વિશ્વાસ દર્શાવવામાં આવે.

(ii) ભારતના બંધારણની કલમ ૨૨૭ હેઠળની અરજી એવી હોય છે કે જ્યાં નીચલી અદાલતે તેની સત્તાની સીમાની બહાર, અધિકારક્ષેત્ર વિના,

કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું ઉલ્લંઘન કરીને અથવા જો આદેશ પેટન્ટ વિકૃતિથી પીડાય છે.

(iii) કલમ ૨૨૭ હેઠળ ગુજરાત હાઈકોર્ટ સમક્ષની અરજી અકાળ અને અટકળો હતી, કારણ કે ટ્રાયલ કોર્ટે "તેની સત્તાની સીમાની બહાર" અથવા "અધિકારક્ષેત્ર વિના" કામ કર્યું હતું કે કેમ અથવા આદેશ "પેટન્ટ વિકૃતિ" થી પીડાય છે કે કેમ તે મુદ્દો કલમ ૯ અરજીઓમાં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આદેશ પસાર થયા પછી જ નક્કી કરી શકાય છે.

૪૮. શ્રી સિબ્બલે દલીલ કરી હતી કે આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯(૧) એ જોગવાઈ કરે છે કે પક્ષ મધ્યસ્થતાની કાર્યવાહી પહેલાં, દરમિંયાન અથવા પછી અદાલતમા અરજી કરશે. તેથી અદાલતો આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના પર અધિકારક્ષેત્ર ગુમાવતી નથી.

૪૯. શ્રી સિબ્બલે દલીલ કરી હતી કે આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯(૩) એ ન તો અવરોધ વગરની જોગવાઇ કલમ છે અને ન તો જોગવાઇ બહાર છે, જે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના પર તરત જ અદાલતોને બિન–ન્યાયિક બનાવશે.

૫૦. શ્રી સિબ્બલે દલીલ કરી હતી કે આર્બિટ્રેશન એક્ટ હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ ચેક અને બેલેન્સને આધિન, કોર્ટ પાસે કલમ ૯ હેઠળ વચગાળાની રાહત આપવાની સત્તા ચાલુ રહેશે. પોતાની દલીલના સમર્થનમાં શ્રી સિબ્બલે બેનારા બેરિંગ્સ એન્ડ પિસ્ટન્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ માહલે એન્જિન કોમ્પોનન્ટ્સ ઇન્ડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડ ૧૩ અને એનર્જી એન્જિનિયરિંગ પ્રોજેક્ટ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ટીઆરએફ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) માં દિલ્હી હાઈકોર્ટના ચુકાદાનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો.

૫૧. શ્રી સિબ્બલે દલીલ કરી હતી કે આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯(૩) અદાલતને કલમ ૯ હેઠળ અરજીને "ચલાવવા" કરવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, સિવાય કે એવા સંજોગો અસ્તિત્વમાં હોય કે જે કલમ ૧૭ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલ ઉપાયને અસરકારક ન બનાવી શકે. આ કિસ્સામાં, કલમ ૯ અરજીઓમાં આદેશ ઉચ્ચારવાની માત્ર ઔપચારિકતા જ રહી હતી. કલમ ૯ હેઠળની અરજીને ધ્યાનમાં લેવામાં આવી હોવાથી, સંપૂર્ણ રીતે સાંભળવામાં આવી હોવાથી અને દલીલો પૂર્ણ થઈ હોવાથી, આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯(૩) લાગુ થશે નહીં.

૫૨. શ્રી સિબ્બલે દલીલ કરી હતી કે જ્યારે કોર્ટ તેના મનને તેના પર લાગુ કરે છે ત્યારે અરજી "ચલાવવા" થાય છે. ચલાવવાનો અર્થ થાય છે "ધ્યાનમાં લેવું" અથવા "વ્યવહાર કરવા માટે સ્વીકારવું". તેમની રજૂઆતના

સમર્થનમાં શ્રી સિબ્બલે લક્ષ્મી રતન એન્જિનિયરિંગ વર્ક્સ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત), અનિલ કુંજ બિહારી સરાફ વિરુદ્ધ નંબૂદાસ પુત્ર શંકરલાલ અને અન્યનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો. ૧૪ અને કુંદનલાલ વિ. જગનાથ શર્મા (ઉપરોક્ત).

૫૩. શ્રી કપિલ સિબ્બલે વધુમાં દલીલ કરી હતી કે, શું કોઈ બાબતને પહેલેથી જ "ધ્યાનમાં લેવામાં આવી છે", તે તેના પર નિર્ભર કરશે કે શું ટ્રાયલ કોર્ટે સંબંધિત પક્ષો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી કલમ ૯ અરજીઓને ધ્યાનમાં લીધી છે અને તેના પર ધ્યાન આપ્યું છે, અને તેથી, કલમ ૯ અરજીઓ આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ (૩) હેઠળ વિચાર્યા મુજબ "ચલાવવા" ના તબક્કાને પાર કરી ગઈ છે. શ્રી સિબ્બલે દલીલ કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે ભૂલથી ચુકાદો આપ્યો છેઃ

> “કલમ ૯ ની પેટા કલમ (૩) માં આવતા 'ચલાવવા' શબ્દનો અર્થ માત્ર કોઈ બાબતને વિચારણા માટે સ્વીકારવાનો નથી, પરંતુ તેમાં ચુકાદો આવે ત્યાં સુધી એટલે કે અંતિમ આદેશ પસાર થાય ત્યાં સુધી સમગ્ર પ્રક્રિયા પણ સામેલ છે.”

૫૪. શ્રી સિબ્બલે દલીલ કરી હતી કે અપીલકર્તા દ્વારા ૧૬મી જુલાઈ, ૨૦૨૧ના રોજ દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીમાં કરેલી વિનંતી ક્યારેય મંજૂર થઈ શકી ન હોત.શ્રી સિબ્બલે ધ્યાન દોર્યું હતું કે અપીલકર્તાએ આર્બિટ્રેશન

એક્ટની કલમ ૯ હેઠળ બે અરજીઓમાં ઉલ્લેખિત પક્ષો વચ્ચેના તમામ વિવાદોને ચુકાદા માટે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલમાં મોકલવાનો આદેશ માંગ્યો હતો.જો કે, આર્બિટ્રેશન એક્ટ આર્બિટ્રેશન એક્ટ હેઠળ કોર્ટને આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ (૧) હેઠળ બાકી અરજીને આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલમાં સ્થાનાંતરિત કરવા અથવા સ્થાનાંતરિત કરવાની સત્તા પ્રદાન કરતો નથી, જે ક્ષણે આર્બિટ્રેશન ટ્રિબ્યુનલની રચના કરવામાં આવી હતી.

૫૫. શ્રી સિબ્બલે રજૂઆત કરી હતી કે આ અદાલતમાં દાખલ કરાયેલી વિશેષ રજા અરજી અદાલતની પ્રક્રિયાનો દુરુપયોગ છે અને આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ હેઠળ અરજીમાં આદેશ પસાર કરવાથી સક્ષમ અદાલતને રોકવાનો પ્રયાસ છે, જેની સંપૂર્ણ સુનાવણી થઈ ચૂકી છે. તેમણે દલીલ કરી હતી કે જો અપીલકર્તા દ્વારા પ્રચાર કરાયેલ "ચલાવવા" શબ્દના અર્થઘટનને સમર્થન આપવામાં આવે, તો તે પૂરનું દ્વાર ખોલશે, જ્યાં અન્ય પક્ષને તાત્કાલિક રાહત આપવાનો ઇનકાર કરવા માંગતા વાદીઓ પ્રક્રિયાગત બચાવ કરીને મુકદ્દમો મોકૂફ રાખશે અને આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ હેઠળ કાયદાકીય ઉપાયને ટાળશે.

૫૬. શ્રી સિબ્બલે વધુમાં રજૂઆત કરી હતી કે કલમ ૯ અરજીઓનું આંદોલન કરવામાં પક્ષકારોનો ઘણો ન્યાયિક સમય, ખર્ચ અને સંસાધનો

ખર્ચવામાં આવ્યા હતા. બંને પક્ષોએ વાણિજ્યિક અદાલતોનો સંપર્ક કર્યો હતો અને કલમ ૯ અરજીઓમાં દલીલો ૨,૨૦૦ પાનાને વટાવી ગઈ હતી. કલમ ૯ની અરજીઓ ૩ ૬ વખત વાણિજ્યિક અદાલતો સમક્ષ સૂચિબદ્ધ કરવામાં આવી હતી અને અંતે સંપૂર્ણ ૧૧ દિવસ સુધી વ્યાપક દલીલ કરવામાં આવી હતી.આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના કરવામાં આવી તે પહેલાં ૭મી જૂન, ૨૦૨૧ના રોજ કલમ ૯ની અરજીઓ આદેશો માટે અનામત રાખવામાં આવી હતી.

૫૭. શ્રી સિબ્બલ દ્વારા યોગ્ય રીતે દલીલ કરવામાં આવી છે તેમ બિનજરૂરી વિલંબ અથવા ખર્ચ મધ્યસ્થતાના હેતુને નિરાશ કરે છે, જેમ કે આ અદાલતે ભારત સંઘ અને અન્ય વિરુદ્ધ ઉત્તર પ્રદેશ સ્ટેટ બ્રિજ કોર્પોરેશન લિમિટેડ ૧૫ માં શ્રી સિબ્બલ દ્વારા ટાંકવામાં આવ્યું છે.

૫૮. શ્રી સિબ્બલે રજૂઆત કરી હતી કે કલમ ૯ અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી ત્યારથી, વચગાળાના સમયગાળા માટે સામાવાળાને અપીલકર્તાની કરારની બાકી રકમ કુલ ₹૧ કરોડ થઈ ગઈ છે.સામાવાળા દરરોજ પીડાઈ રહ્યો છે.

૫૯. શ્રી સિબ્બલે ધ્યાન દોર્યું હતું કે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા કલમ ૧૭ હેઠળની અરજીમાં પસાર કરાયેલા આદેશની અપીલ સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ

છે.તેથી એવું ન કહી શકાય કે કલમ ૧૭ની કાર્યવાહી આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ હેઠળની અદાલતની કાર્યવાહીથી અલગ રીતે વહે છે, અથવા તેમાં કોઈ અલગ પદાનુક્રમ છે.

૬૦. શ્રી સિબ્બલે સ્પષ્ટપણે નકારી કાઢ્યું હતું કે સામાવાળાએ આર્બિટ્રેશન શરૂ કરવામાં વિલંબ કર્યો છે.તેમણે રજૂઆત કરી હતી કે અપીલકર્તા દ્વારા ૨૨ નવેમ્બર, ૨૦૨૦ના રોજ આર્બિટ્રેશનની નોટિસમાં ઉઠાવવામાં આવેલા વિવાદો અપીલકર્તા દ્વારા વાણિજ્યિક અદાલતમાં તેની કલમ ૯ની અરજીમાં ઉઠાવવામાં આવેલા વિવાદોને અનુરૂપ નથી.નોટિસમાં ઉઠાવવામાં આવેલા વિવાદોની મધ્યસ્થતાનો પ્રશ્ન હજુ નક્કી થવાનો બાકી છે.

૬૧. શ્રી સિબ્બલે રજૂઆત કરી હતી કે સામાવાળા મધ્યસ્થીના નામ પર સંમત થવા માટે અપીલકર્તાના સંપર્કમાં છે. આખરે પક્ષકારોએ ત્રણ સભ્યોની આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ બનાવવા માટે સંમતિ આપી. ૨૫મી ઓગસ્ટ, ૨૦૨૧ના રોજ, ન્યાયમૂર્તિ જી. ટી. નાનાવતી (નિવૃત્ત) એ સ્વાસ્થ્યના આધારે રાજીનામું આપ્યું હતું, જે પછી કોઈ કાર્યરત મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ નથી. સામાવાળા દ્વારા નિયુક્ત મધ્યસ્થીએ રાજીનામું આપ્યા પછી પણ, સામાવાળાએ તરત જ અવેજી મધ્યસ્થીની નિમણૂક માટેની પ્રક્રિયા શરૂ કરી અને અપીલકર્તાને ૨૭.૦૮.૨૦૨૧ તારીખનો પત્ર લખ્યો.

૬૨. શ્રી ખંબાટા દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા ચુકાદાઓને અલગ પાડતા, શ્રી સિબ્બલે ભારપૂર્વક દલીલ કરી હતી કે આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ (૩) માં "ચલાવવા" શબ્દનો અર્થ એ પ્રથમ પ્રસંગ હશે જ્યારે કોર્ટ અરજીને વિચારણા માટે લે છે, અને જ્યાં અરજીની સંપૂર્ણ સુનાવણી થાય અને આદેશો સુરક્ષિત હોય તેવા કેસમાં તેની કોઈ અરજી નહીં હોય.

૬૩. આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ (૧), જેમ કે સુધારો કરવામાં આવ્યો છે, તે આર્બિટ્રેશન એગ્રીમેન્ટના પક્ષને આર્બિટ્રેશન કાર્યવાહી પહેલાં અથવા દરમિયાન, અથવા એવોર્ડ કરવામાં આવે અને પ્રકાશિત થાય તે પછી કોઈપણ સમયે, પરંતુ એવોર્ડ પહેલાં આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૩૬ અનુસાર લાગુ કરવામાં આવે તે પહેલાં રક્ષણના વચગાળાના પગલાં માટે કોર્ટમાં અરજી કરવા માટે સક્ષમ બનાવે છે.

૬૪. આમ સક્ષમ અધિકારક્ષેત્ર ધરાવતી સિવિલ કોર્ટને આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ (૧) હેઠળ અરજી સ્વીકારવાનો, ચલાવવા કરવાનો અને નિર્ણય લેવાનો અધિકારક્ષેત્ર છે, આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૩૬ અનુસાર અંતિમ આર્બિટ્રલ એવોર્ડ લાગુ થાય તે પહેલાં કોઈપણ સમયે.

૬૫. જો કે, આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ની પેટા–કલમ (૩), જેના પર શ્રી ખંબાટા અને શ્રી કપિલ સિબ્બલ બંને દ્વારા ઘણો ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે, તેમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે એકવાર આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના થઈ જાય પછી, કોર્ટ પેટા–કલમ (૧) હેઠળ અરજીને ધ્યાનમાં લેશે નહીં, સિવાય કે કોર્ટને લાગે કે એવા સંજોગો અસ્તિત્વમાં છે જે કલમ ૧૭ હેઠળ આપવામાં આવેલ ઉપાયને અસરકારક ન બનાવી શકે.

૬૬. કલમ ૯ની પેટા કલમ (૩) માં બે અંગો છે.એકવાર આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના થઈ જાય પછી પેટા કલમ (૧) હેઠળની અરજીને ધ્યાનમાં લેવા પર પ્રથમ અંગ પ્રતિબંધ મૂકે છે.બીજા અંગને તે પ્રતિબંધનો અપવાદ બનાવે છે, જો કોર્ટને લાગે કે સંજોગો અસ્તિત્વમાં છે, જે કલમ ૧૭ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલ ઉપાયને અસરકારક ન બનાવી શકે.

૬૭. આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ (૧) હેઠળ અદાલતોમાં વચગાળાના પગલાં માટે અરજીઓ દાખલ કરવાને નિરુત્સાહિત કરવા માટે, કલમ ૧૭ માં પણ મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલને વચગાળાના પગલાં આપવા માટે સમાન સત્તાઓ આપવા માટે સુધારો કરવામાં આવ્યો છે, જેમ કે કલમ ૯ (૧) હેઠળ કોર્ટ. ૨૦૧૫ના સુધારામાં ડીમિંગ ફિક્શન પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે, જેમાં કલમ ૧૭ હેઠળ આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા આદેશને તમામ

હેતુઓ માટે કોર્ટનો આદેશ માનવામાં આવે છે અને તે કોર્ટના આદેશ તરીકે લાગુ કરી શકાય છે.

૬૮. આજે જે કાયદો છે તેની સાથે, મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ પાસે કોર્ટની જેમ વચગાળાની રાહત આપવાની સમાન સત્તા છે અને કલમ ૧૭ હેઠળનો ઉપાય કલમ ૯ (૧) હેઠળના ઉપાય જેટલો જ અસરકારક છે. તેથી, જ્યાં સુધી મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલનો સંપર્ક કરવામાં કોઈ અવરોધ ન હોય અથવા મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ પાસેથી માંગવામાં આવેલી વચગાળાની રાહત ઝડપથી મેળવી શકાતી ન હોય ત્યાં સુધી, એકવાર મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલની રચના થઈ જાય અને પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદને ધ્યાનમાં લીધા પછી, અદાલતે વચગાળાની રાહત માટેની અરજીઓ લેવાનું ચાલુ રાખવાનું કોઈ કારણ નથી.

૬૯. સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા અને ઓઆરએસ વિ. એસ. એન. ગોયલ (ઉપરોક્ત) માં જણાવ્યા મુજબ દરખાસ્ત સાથે કોઈ વિવાદ ન હોઈ શકે, કે જ્યારે ચુકાદો અનામત રાખવામાં આવે છે, ત્યારે માત્ર આદેશ એ ઘોષણા સમાન નથી. જ્યારે ખુલ્લી અદાલતમાં ચુકાદો આપવામાં આવે છે, ત્યારે તે ઘોષણા સમાન હોય છે. જે ચુકાદો ખુલ્લી અદાલતમાં નિર્ધારિત ન હોય, તેને ખુલ્લી અદાલતમાં સંભળાવવો પડે છે. જાહેરાત પછી પણ, ન્યાયાધીશ ચુકાદા પર હસ્તાક્ષર કરતા પહેલા અને તારીખ નક્કી કરતા પહેલા સુધારા કરી શકે છે.

એકવાર ન્યાયાધીશ ચુકાદો સંભળાવે, સહી કરે અને તારીખ નક્કી કરે, પછી તે કાર્યકારી અધિકારી બની જાય છે. જો કે, આ અદાલત દ્વારા સ્ટેટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા અને ઓઆરએસ વિ. એસ. એન. ગોયલ (ઉપરોક્ત) માં જાહેર કરાયેલો કાયદો આ કેસમાં આકર્ષાયો નથી.ચુકાદો "ચલાવવા" અભિવ્યક્તિનું અર્થઘટન અથવા સમજાવતો નથી.

૭૦. શ્રી ખંબાટા દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા દીપ ચંદ અને અન્ય વિરુદ્ધ જમીન સંપાદન અધિકારી (સુપ્રા) કેસમાં, પ્રશ્ન એ હતો કે શું જમીન સંપાદન અધિનિયમ, ૧૮૯૪ની કલમ ૪૯ હેઠળ સંપાદન સામે વાંધાઓ, એ આધાર પર કે સંપાદન માટે પ્રસ્તાવિત મિલકત માત્ર ઘર, કારખાનું અથવા મકાનનો એક ભાગ છે, તે ચુકાદા સમાન છે.

૭૧. આ અદાલતે બ્લેક લૉ ડિક્શનરી (૬ ઠ્ઠી આવૃત્તિ) નો ઉલ્લેખ કર્યો છે જ્યાં "ચુકાદો" ની વ્યાખ્યા નીચે મુજબ કરવામાં આવી છે:–

> “ન્યાયનિર્ણય:–વિવાદને ઉકેલવાની કાનૂની પ્રક્રિયા.અદાલતી કાર્યવાહીમાં ઔપચારિક રીતે ચુકાદો અથવા હુકમનામું આપવું અથવા ઉચ્ચારવું; ચુકાદો અથવા નિર્ણય પણ આપવામાં આવે છે. કેસમાં પક્ષકારોના સંદર્ભમાં અદાલત દ્વારા હુકમનામું દાખલ કરવું.તેનો અર્થ એ છે કે નોટિસ પછી અદાલત દ્વારા સામેલ

તથ્યાત્મક મુદ્દા (ઓ) પર કાનૂની પુરાવાઓની સુનાવણી થાય છે."

૭૨. આ અદાલતને જાણવા મળ્યું કે જમીન સંપાદન અધિનિયમની કલમ ૪૯ નું વાંચન દર્શાવે છે કે જમીનના માલિકને કોઈ પણ ઘર, કારખાના અથવા અન્ય મકાનના ભાગનું સંપાદન કરવા સામે વાંધો ઉઠાવવાનો અધિકાર આપવામાં આવ્યો હતો. કલમ ૪૯ (૧) હેઠળ ઘર, કારખાનું અથવા મકાનના માત્ર એક ભાગનું સંપાદન કરવાના વાંધા પરનો નિર્ણય એ પ્રશ્નના ચુકાદા સમાન નહીં હોય કે શું લેવાની પ્રસ્તાવિત જમીન ઘર, કારખાનું અથવા મકાનના સંપૂર્ણ અને બિનઉપયોગી ઉપયોગ માટે વાજબી રીતે જરૂરી હતી કે કેમ.આ ચુકાદો આ અપીલમાં સામેલ મુદ્દાઓ સાથે સુસંગત નથી.

૭૩. એ. વી. વેંકટેશ્વરનમાં આ દરખાસ્ત સાથે કોઈ વિવાદ ન હોઈ શકે.કસ્ટમ્સના કલેક્ટર, બોમ્બે વિરુદ્ધ રામચંદ શોભરાજ વાધવાની અને એ. એન. આર. (ઉપરોક્ત) કે જ્યારે કોઈ પક્ષ ઉપાયનો લાભ લેવાથી પોતાને અક્ષમ કરે છે ત્યારે કોઈ પક્ષ ઉપાયની બિનકાર્યક્ષમતાનો આરોપ લગાવી શકતો નથી.

૭૪. મનભુપિંદર સિંહ અટવાલ વિરુદ્ધ નીરજ કુમારપાલ શાહ (ઉપરોક્ત) નો ચુકાદો તે કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં રજૂ કરવામાં આવ્યો

હતો જ્યાં કલમ ૧૭ હેઠળ મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ કાર્યવાહી બાકી હતી, પરંતુ જે પક્ષની સામે રાહત માંગવામાં આવી હતી તે પક્ષકાર મધ્યસ્થીઓ સામે પક્ષપાત અને અયોગ્યતાના ખુલ્લા, પાયાવિહોણા આક્ષેપો અને આક્ષેપ કરીને કાર્યવાહીને લંબાવી હતી અને ત્યારબાદ કલમ ૧૭ હેઠળ ઉપાયની બિનકાર્યક્ષમતાનો કેસ બનાવવા માટે મધ્યસ્થીઓ સામે કથિત નિષ્ક્રિયતાના આક્ષેપો કર્યા હતા.આ ચુકાદાને આ કેસમાં લાગુ કરવાની કોઈ રીત નથી.

૭૫. આ કેસમાં એવું દર્શાવવા માટે રેકોર્ડ પર કોઈ સામગ્રી નથી કે સામાવાળા તરફથી કોઈ ભૂલો અથવા ખામીઓ હતી, જેણે મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલની રચનામાં વિલંબ કર્યો હતો.સામાવાળાએ કલમ ૧૭ હેઠળ ઉપાયનો લાભ લેવાથી પોતાને અક્ષમ કરી દીધો હોવાનો આરોપ નિરાધાર છે.તદુપરાંત, મધ્યસ્થી સાથે સંમત થવામાં માત્ર વિલંબ એ પક્ષને મધ્યસ્થી અધિનિયમની કલમ ૯ હેઠળ રાહતમાંથી વંચિત કરતું નથી. આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૧૧ પોતે જ આર્બિટ્રેશન કરારમાં કોઈ પણ પક્ષ દ્વારા આર્બિટ્રેટરની નિમણૂક કરવામાં વિલંબ થવાના કિસ્સામાં ઉપાય પ્રદાન કરે છે.

૭૬. શ્રી ખંબાટાએ યોગ્ય રીતે રજૂઆત કરી હતી કે કાયદાની કલમ ૯ નો ઉપયોગ કરનાર પક્ષકાર મધ્યસ્થતા માટે તૈયાર અને તૈયાર હોવો જોઈએ.ફર્મ અશોક ટ્રેડર્સ અને અન્ન વિ. ગુરુમુખ દાસ સલુજા અને ઓઆરએસ (સુપ્રા) માં

પ્રતિપાદિત કાયદો સારી રીતે સ્થાપિત છે.આ કેસમાં, અપીલકર્તા અને સામાવાળા બંનેએ આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ હેઠળ વાણિજ્યિક અદાલતના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કર્યો છે.

૭૭. શ્રી સિબ્બલે દલીલ કરી હતી તેમ, તુફાન ચેટર્જી (ઉપરોક્ત) માં આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ હેઠળ વચગાળાની રાહત માંગનાર અરજદારે સુધારા અધિનિયમ (૨૦૧૬નો અધિનિયમ 3) ની કલમ ૨૬નો ઉલ્લેખ કર્યો હતો અને દલીલ કરી હતી કે ૨૦૧૫નો સુધારો ૨૦૧૫નો સુધારો અમલમાં આવ્યો ત્યારે બાકી રહેલી કાર્યવાહી પર લાગુ થશે નહીં.

૭૮. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ૨૦૧૫નો સુધારો અમલમાં આવ્યો તે પહેલાં અને/અથવા બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો ૨૩મી ઓક્ટોબર ૨૦૧૫ પહેલાં મધ્યસ્થી કાર્યવાહી શરૂ થઈ ગઈ હોવાથી, ૨૦૧૫ના સુધારા મધ્યસ્થી કાર્યવાહીને લાગુ પડશે નહીં, જે કાયદા દ્વારા સંચાલિત થશે કારણ કે તે સુધારા પહેલા હતી.તેથી મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ ૨૦૧૫ના સુધારા દ્વારા સુધારેલી કલમ ૧૭ હેઠળ રાહત આપી શકશે નહીં.શ્રી કપિલ સિબ્બલે દલીલ કરી હતી તેમ, અદાલતમાં આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ હેઠળ બાકી કાર્યવાહી માટે ૨૦૧૫ના સુધારાની લાગુતા, તેમજ બાકી આર્બિટ્રેશન કાર્યવાહીમાં કલમ ૧૭ હેઠળ રાહત આપવાની આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની સત્તા પણ તુફાન ચેટર્જી (ઉપરોક્ત) માં વિવાદમાં હતી.

૭૯. ઉચ્ચ અદાલતે અદાલતી કાર્યવાહીને મધ્યસ્થીની કાર્યવાહીથી અલગ પાડી હતી અને જણાવ્યું હતું કે ૨૦૧૫નો સુધારો અદાલતી કાર્યવાહીને લાગુ પડશે.ઉચ્ચ અદાલતે કલમ ૯ હેઠળ અરજદારની દલીલને પણ નકારી કાઢી હતી કે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ કલમ ૧૭ હેઠળ રાહત આપવા માટે સક્ષમ નથી કારણ કે ૨૦૧૫ના સુધારા પહેલા આર્બિટ્રલ કાર્યવાહી શરૂ થઈ હતી.

૮૦. તુફાન ચેટર્જી (સુપ્રા) માં ચુકાદો જિલ્લા અદાલતના આદેશ સામે અપીલમાં આપવામાં આવ્યો હતો, જેમાં આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ હેઠળ અપીલકર્તાની અરજીને ફગાવી દેવામાં આવી હતી, જેમાં અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે મધ્યસ્થીની કાર્યવાહી શરૂ થઈ ગઈ હોવાથી, કોર્ટ હવે ૧૯૯૬ અધિનિયમની કલમ ૯ (૧) હેઠળ અરજી પર આદેશ પસાર કરવા માટે અધિકૃત નથી. ઉચ્ચ અદાલતે મનોરંજન અભિવ્યક્તિનું અર્થઘટન કર્યું અને કહ્યું:–

> “૩૫. જો કે, શ્રી ભટ્ટાચાર્ય દ્વારા યોગ્ય દલીલ કરવામાં આવી છે તેમ, 'સંસ્થા' અને 'ચલાવવું' અભિવ્યક્તિ વચ્ચે તફાવત છે.'સંસ્થા' અભિવ્યક્તિ 'ચલાવવું' અભિવ્યક્તિનો પર્યાય નથી.શ્રી ભટ્ટાચાર્ય દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા માર્ટિન એન્ડ હેરિસ લિમિટેડ વિરુદ્ધ છટ્ટા વધારાના જિલ્લા ન્યાયાધીશે (૧૯૯૮) ૧

એસ. સી. સી. ૭૩૨માં અહેવાલ આપ્યો હતો, જેમાં સુપ્રીમ કોર્ટે યુ. પી. અર્બન બિલ્ડીંગ્સ (લેટિંગ, રેન્ટ અને ઇવીક્શનનું નિયમન) એક્ટ, ૧૯૭૨ ની કલમ ૨૧ (૧) (એ) માં 'મનોરંજન' શબ્દપ્રયોગનું અર્થઘટન કર્યું હતું, જેનો અર્થ ગુણદોષ પર ચુકાદાના હેતુ માટે વિચારણા માટે જમીનનું મનોરંજન કરવાનો થાય છે, તેના પહેલા કોઈ તબક્કો નહીં.મર્યાદા અધિનિયમથી વિપરીત, જે મર્યાદાના સમયગાળાની સમાપ્તિ પછી દાવાની સ્થાપના પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, કલમ ૨૬ અદાલતને કલમ ૯ (૩) માં નિર્દિષ્ટ સંજોગો સિવાય, કલમ ૯ હેઠળ અરજીને ધ્યાનમાં લેવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, જેનો અર્થ જરૂરી છે કે યોગ્યતા પર અરજી પર વિચારણા કરવી, અંતિમ તબક્કે પણ.૩૬. ૨૦૧૫ના સુધારા અધિનિયમ દ્વારા સુધારા પછી, કલમ ૧૭નો વ્યાપ નોંધપાત્ર રીતે વિસ્તૃત કરવામાં આવ્યો છે અને આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલને સ્પષ્ટ રીતે કલમ ૯ હેઠળ કોર્ટની જેમ જ સત્તા આપવામાં આવી છે.કલમ ૧૭ હેઠળ ટ્રિબ્યુનલનો આદેશ પણ સિવિલ પ્રોસિજર કોડની જોગવાઈઓ હેઠળ કલમ ૯ હેઠળ કોર્ટના આદેશની જેમ લાગુ કરી શકાય છે."

૮૧. ઉચ્ચ અદાલતે કલમ ૯ હેઠળની અરજીને ફગાવી દેતા જિલ્લા અદાલતના આદેશની અપીલને આ આધાર પર ફગાવી દીધી કે વચગાળાની રાહત માટેની અરજી મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ દાખલ કરવી પડશે.

૮૨. આપણામાંના એક (ઇન્દિરા બેનર્જી, જે.) દ્વારા લખાયેલ એનર્ગો એન્જિનિયરિંગ પ્રોજેક્ટ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ટીઆરએફ લિમિટેડ (સુપ્રા) માં દિલ્હી હાઈકોર્ટની એક ખંડપીઠે ચુકાદો આપ્યો હતો:–

> "૨૭. ૨૦૧૫ના સુધારા અધિનિયમ દ્વારા સુધારેલા ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૯ (૩) સાથે કલમ ૯ (૧) નું સુમેળભર્યું વાંચન એ સ્પષ્ટ કરે છે કે, કલમ ૯ (૩) નો સમાવેશ કરીને ૧૯૯૬ના અધિનિયમમાં સુધારો કર્યા પછી પણ, એકવાર આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના થઈ જાય પછી, કોર્ટને વચગાળાની રાહત આપવાની સત્તાથી વંચિત કરવામાં આવતી નથી.
>
> ૨૮. જ્યારે કલમ ૯ હેઠળ વચગાળાની રાહત માટેની અરજી હોય, ત્યારે કોર્ટે તપાસ કરવી જરૂરી છે કે શું અરજદાર પાસે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ પાસેથી તાત્કાલિક વચગાળાની રાહત મેળવવાની કલમ ૧૭ હેઠળ અસરકારક ઉપાય છે કે કેમ.એકવાર કોર્ટને લાગે કે

સંજોગો અસ્તિત્વમાં છે, જે ૧૯૯૬ના કાયદાની કલમ ૧૭ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલ ઉપાયને અસરકારક ન બનાવી શકે, ત્યારે કોર્ટને વચગાળાની રાહત માટેની અરજીને ધ્યાનમાં લેવાની વિવેકબુદ્ધિ છે.જો મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ ટૂંકા ગાળા માટે કાર્યરત ન હોય તો પણ, ૧૯૯૬ના કાયદાની કલમ ૯ હેઠળ તાત્કાલિક વચગાળાની રાહત માટેની અરજી કોર્ટ દ્વારા સ્વીકારવી પડશે.

૨૯. તે એક સારી રીતે સ્થાપિત દરખાસ્ત છે કે જો કેસની હકીકતો અને સંજોગો ચોક્કસ રીતે કાર્ય કરવા માટે વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવાની બાંહેધરી આપે છે, તો વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.૧૯૯૬ના કાયદાની કલમ ૯ હેઠળ વચગાળાની રાહત માટેની અરજીને યોગ્યતાના આધારે ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ અને તપાસ કરવી જોઈએ, એકવાર કોર્ટને લાગે કે સંજોગો અસ્તિત્વમાં છે, જે ઉપરોક્ત કાયદાની કલમ ૧૭ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલ ઉપાયને અસરકારક ન બનાવી શકે.

૩૦. અમારા મતે, લર્નડ સિંગલ બેન્ચે સ્પષ્ટપણે ભૂલ કરી હતી કે "કાયદાની કલમ ૧૭ હેઠળનો ઉપાય અસરકારક ન હોય તેવી કોઈ અવરોધ અથવા પરિસ્થિતિ નથી".લર્નડ સિંગલ બેન્ચ એ વાતની

કદર કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ કે વિશેષ રજા અરજીની બાકી છે. જેમાં આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના પડકાર હેઠળ હતી, તે પોતે જ એક એવી પરિસ્થિતિ હતી જેણે કલમ ૧૭ હેઠળ પક્ષકારોના ઉપાયને અનિશ્ચિત અને અસરકારક બનાવ્યો ન હતો.

૩૪. એકવાર આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના થઈ જાય પછી વચગાળાની રાહત માટેની અરજીનો નિર્ણય સામાન્ય રીતે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા થવો જોઈએ. જો કે, જો એવા સંજોગો અસ્તિત્વમાં હોય કે જે ૧૯૯૬ના અધિનિયમની કલમ ૧૭ હેઠળ ઉપાયને અસરકારક ન બનાવી શકે, તો કોર્ટે ગુણદોષ પર વચગાળાની રાહત માટેની વિનંતી પર વિચાર કરવો પડશે અને કોર્ટને યોગ્ય લાગે તેવો આદેશ પસાર કરવો પડશે.૩૫. લર્નડ સિંગલ બેન્ચે આ કેસમાં કોઈ વચગાળાનું રક્ષણ જરૂરી હતું કે કેમ તે અંગે બિલકુલ વિચારણા કરી નથી.બેંક ગેરંટી દેખીતી રીતે બિનશરતી હતી.અસરકારક રીતે, અપીલકર્તાઓને બિનશરતી બાંયધરી આપવા પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો છે.જ્યાં સુધી વિશેષ રજા અરજીનો નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી અરજીની સુનાવણી થઈ શકતી નથી."

૮૩. ૨૦૧૫ના સુધારા કાયદાના અમલીકરણ પછી પણ, વચગાળાની રાહત માટેની અરજી ૧૯૯૬ના કાયદાની કલમ ૯ હેઠળ, લવાદની કાર્યવાહી શરૂ થાય તે પહેલાં, લવાદની કાર્યવાહી દરમિયાન અથવા ચુકાદો આપવામાં આવે તે પછી કોઈપણ સમયે કોર્ટમાં દાખલ કરી શકાય છે, પરંતુ આવા ચુકાદાને ૧૯૯૬ના કાયદાની કલમ ૩૬ અનુસાર લાગુ કરવામાં આવે તે પહેલાં. કોર્ટે તપાસ કરવી પડશે કે કલમ ૧૭ હેઠળ અરજદારને ઉપલબ્ધ ઉપાય અસરકારક છે કે કેમ. એનર્જી એન્જિનિયરિંગ પ્રોજેક્ટ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ ટી. આર. એફ. લિમિટેડ (સુપ્રા) માં, કલમ ૧૭ હેઠળ વચગાળાની રાહતનો ઉપાય આ અદાલત દ્વારા વિશેષ રજા અરજીમાં પસાર કરાયેલા વચગાળાના આદેશને ધ્યાનમાં રાખીને બિનઅસરકારક હોવાનું જણાયું હતું.

૮૪. શ્રી સિબ્બલ દ્વારા ટાંકવામાં આવેલ બનારા બેરિંગ્સ એન્ડ પિસ્ટન્સ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) માં દિલ્હી હાઈકોર્ટની એક ખંડપીઠે ન્યાયમુર્તી બદર દુર્રેઝ અહેમદ દ્વારા કહ્યું:

> “૨૪..... અમારો મત છે કે જ્યાં સુધી અદાલતોની સત્તાઓની વાત છે ત્યાં સુધી કલમ ૯ (૩) નાબૂદીની કલમ તરીકે કામ કરતી નથી.તે એક જાણીતો સિદ્ધાંત છે કે જ્યારે પણ વિધાનસભા હકાલપટ્ટીનો ઈરાદો ધરાવે છે, ત્યારે તે સ્પષ્ટ કરે છે.અમે એ પણ નોંધ કરી શકીએ છીએ કે જો અપીલકર્તાની દલીલ સ્વીકારવામાં

આવે કે જે ક્ષણે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના કરવામાં આવે છે, જે અદાલત કલમ ૯ ની અરજીને જપ્ત કરે છે, તે બિન–ન્યાયિક બની જાય છે, તે ગંભીર શૂન્યાવકાશ પેદા કરશે કારણ કે બાકી બાબતો સાથે વ્યવહાર કરવા માટે કોઈ જોગવાઈ નથી. મધ્યસ્થી કાર્યવાહી પહેલાં, દરમિયાન અથવા મધ્યસ્થી ચુકાદો આપ્યા પછી કોઈપણ સમયે વચગાળાના પગલાં આપવાની અદાલતની તમામ સત્તાઓ, પરંતુ કલમ ૩૬ અનુસાર તેના અમલીકરણ પહેલાં, ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૯ (૧) માં સમાવિષ્ટ છે (અને, સુધારા દ્વારા તેમાં ફેરફાર કરવામાં આવ્યો નથી). વધુમાં, એવું નથી લાગતું કે મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલની રચના કરવામાં આવી હતી તે જ હકીકત પર, કોર્ટ ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૯ ની પેટા–કલમ (૧) હેઠળ અરજી સાથે વ્યવહાર કરી શકતી નથી. કલમ ૯ (૩) પોતે જ જોગવાઈ કરે છે કે કોર્ટ કલમ ૯ (૧) હેઠળ અરજીને ધ્યાનમાં લઈ શકે છે જો તેને લાગે કે એવા સંજોગો અસ્તિત્વમાં છે જે કલમ ૧૭ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલ ઉપાયને અસરકારક ન બનાવી શકે.

૨૫. અમે એ પણ નોંધ કરી શકીએ છીએ કે ઉપરોક્ત અધિનિયમ હેઠળ એવી કોઈ જોગવાઈ નથી કે જે, અસ્થાયી પગલા તરીકે પણ, કોર્ટને મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલની રચના કરવામાં આવી હોય તે ક્ષણે,

મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલમાં બાકી કલમ ૯ (૧) અરજીને રદ કરવાની અથવા સ્થાનાંતરિત કરવાની જરૂર હોય."

૮૫. એમ. અશરફ વિરુદ્ધ કાસિમ વી. કે. ૧૬માં કેરળ હાઈકોર્ટની એક ખંડપીઠે આર. નારાયણ પિશારદી જે. દ્વારા બોલતા ચુકાદો આપ્યો હતોઃ–

"૮. ....કલમ ૯ (૩) નો સમાવેશ કરીને કાયદામાં સુધારો કર્યા પછી પણ, અદાલત કાયદાની કલમ ૯ (૧) હેઠળ વચગાળાની રાહત આપવાની સત્તાથી વંચિત નથી. કાયદાની કલમ ૯ (૩) હેઠળ જે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે તે એ છે કે, આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના પછી, કોર્ટ કાયદાની કલમ ૯ (૧) હેઠળની અરજીને ધ્યાનમાં લેશે નહીં સિવાય કે કોર્ટને લાગે કે એવા સંજોગો અસ્તિત્વમાં છે જે કલમ ૧૭ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલ ઉપાયને અસરકારક ન બનાવી શકે.સામાન્ય રીતે, કોર્ટ આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના પછી કાયદાની કલમ ૯ (૧) હેઠળની અરજીને ધ્યાનમાં લેશે નહીં.પરંતુ, કોર્ટ પાસે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના પછી પણ કાયદાની કલમ ૯ (૧) હેઠળ અરજીને ધ્યાનમાં લેવાની સત્તા છે, સિવાય કે કોર્ટને લાગે કે કેસના સંજોગોમાં પક્ષને કાયદાની કલમ ૧૭ હેઠળ અસરકારક ઉપાય મળ્યો છે. કાયદાની કલમ ૯ (૧) હેઠળ વચગાળાની રાહત માટેની અરજીને

યોગ્યતાના આધારે ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે અને તપાસ કરવામાં આવશે, એકવાર કોર્ટને લાગે કે સંજોગો અસ્તિત્વમાં છે, જે કાયદાની કલમ ૧૭ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલ ઉપાયને અસરકારક ન બનાવી શકે."

૮૬. શ્રેઈ ઇક્વિપમેન્ટ ફાઇનાન્સ લિમિટેડ (સેફલ) વિ. રે ઇન્ફ્રા સર્વિસીસ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ એન્ડ એનઆર. ૧૭ અમારામાંથી એક (ઇન્દિરા બેનર્જી જે.) દ્વારા લખાયેલ, કલકત્તા હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે ચુકાદો આપ્યો:

"૫. આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન એક્ટ, ૧૯૯૬ની કલમ ૯ હેઠળ કોઈ પક્ષ મધ્યસ્થી કાર્યવાહી પહેલાં અથવા દરમિયાન અથવા મધ્યસ્થી ચુકાદો આપ્યા પછી કોઈપણ સમયે, પરંતુ કલમ ૩૬ અનુસાર તેનો અમલ થાય તે પહેલાં, વચગાળાની રાહત માટે કલમ ૯ હેઠળ અદાલતમાં અરજી કરી શકે છે.

૬. અમારા મતે, વિદ્વાન સિંગલ બેન્ચે એવું માનીને ભૂલ કરી હતી કે કલમ ૯ હેઠળ બાકી અરજીમાં આગળના આદેશ માટે કોઈ અવકાશ નથી.વિદ્વાન સિંગલ બેન્ચે સતત ઉપયોગને કારણે સંપત્તિના મૂલ્યમાં ઘટાડાના પ્રશ્નને ધ્યાનમાં લીધો નથી.પ્રથમ દૃષ્ટિએ, સામાવાળાએ હક્કામાં ચૂક કરી છે.કરારની દ્રષ્ટિએ,

અપીલકર્તા ધિરાણકર્તા અનુમાનિત સંપત્તિનો કબજો લેવાનો હકદાર છે. ૨૩મી ઓક્ટોબર, ૨૦૧૫થી આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન (એમેન્ડમેન્ટ) એક્ટ, ૨૦૧૫ લાગુ થયા પછી, કોર્ટ આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન એક્ટ, ૧૯૯૬ની કલમ ૯ (૧) હેઠળની અરજીને ધ્યાનમાં લેશે નહીં, એકવાર આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના થઈ જાય, સિવાય કે કોર્ટને સંજોગો અસ્તિત્વમાં હોય, જે કલમ ૧૭ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલ ઉપાયને અસરકારક ન બનાવી શકે.

૭. આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષની સુનાવણી પૂર્ણ થઈ હશે.જોકે, આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ કાર્યવાહી હજુ બાકી છે.મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અરજી કરવી શક્ય બની શકે છે.જો કે, લર્નડ આર્બિટ્રેટર જે સુસ્ત રીતે આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન એક્ટ, ૧૯૯૬ની કલમ ૧૭ હેઠળ અપીલકર્તાનો ઉપાય આગળ ધપાવી રહ્યો છે તેને ધ્યાનમાં લેતા તે અસરકારક જણાતું નથી.સુધારાઓ તાજેતરના હોવાથી, કાયદાના જટિલ મુદ્દાઓ પણ બાકી મધ્યસ્થી કાર્યવાહીમાં સુધારેલી જોગવાઈઓની લાગુ થવાના સંદર્ભમાં ઊભી થઈ શકે છે."

૮૭. અવંતા હોલ્ડિંગ્સ લિમિટેડ વિ. વિસ્ત્રા આઇટીસીએલ ઇન્ડિયા લિમિટેડ ૧૮દિલ્હી હાઇકોર્ટની સિંગલ બેન્ચ (ન્યાયમુર્તી સી. હરિશંકર) એ ચુકાદો આપ્યો હતોઃ–

> "જપ. અદાલતે, ૧૯૯૬ ના કાયદાની કલમ ૯ હેઠળ તેની સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે, તે જ કાયદાની કલમ ૧૭ દ્વારા મધ્યસ્થી/મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલમાં નિહિત સત્તા વિશે તીવ્ર સભાન હોવું જોઈએ. ૧૯૯૬ના કાયદાની કલમ ૯ અને કલમ ૧૭નું વાંચન દર્શાવે છે કે તેઓ સમાન શબ્દોમાં લખાયેલા છે. કલમ ૧૭ હેઠળ મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આદેશ આપી શકાય તેવા "વચગાળાના પગલાં" એ જ છે જે કલમ ૯ હેઠળ કોર્ટ દ્વારા આદેશ આપી શકાય છે.આ જ કારણ છે કે કલમ ૯ ની પેટા કલમ (૩) મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલની રચનાને પરિણામે કોર્ટ દ્વારા વચગાળાના પગલાંની મંજૂરી પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, સિવાય કે જ્યાં કોર્ટને લાગે કે સંજોગો અસ્તિત્વમાં છે, જે કલમ ૧૭ હેઠળ ઉપાયને અસરકારક ન બનાવી શકે.કોર્ટ, કલમ ૯ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે, મધ્યસ્થતા પહેલાના તબક્કે પણ, તેથી, તે અધિકારક્ષેત્રને છીનવી શકતી નથી, જે અન્યથા, મધ્યસ્થી અથવા મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલમાં નિહિત હશે, જેની રચના હજુ બાકી છે."

૮૮. અમે અવંતા હોલ્ડિંગ્સ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) માં દિલ્હી હાઈકોર્ટની સિંગલ બેંચ દ્વારા લેવામાં આવેલા દ્રષ્ટિકોણને સંપૂર્ણપણે મંજૂરી આપીએ છીએ, સિવાય કે "કોર્ટ, કલમ ૯ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે, મધ્યસ્થતા પહેલાના તબક્કે પણ, અધિકારક્ષેત્રને છીનવી શકતી નથી, જે અન્યથા, મધ્યસ્થી અથવા મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલમાં નિહિત હશે, જેની રચના હજુ બાકી છે".આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના થયા પછી કલમ ૯ (૩) નો પ્રતિબંધ કાર્યરત થાય છે.તેથી આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના થાય તે પહેલાં કલમ ૧૭ હેઠળ આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલના અધિકારક્ષેત્રને હડપવાનો કોઈ પ્રશ્ન હોઈ શકે નહીં.જો આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના થવાની બાકી હોય તો કોર્ટ આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરવા માટે બંધાયેલી છે. કોર્ટ વચગાળાની રાહત આપે છે કે નહીં તે એક અલગ મુદ્દો છે, કારણ કે તે કેસની હકીકતો પર આધાર રાખે છે કે શું અરજદારે પ્રથમ દૃષ્ટિએ સારો કેસ બનાવ્યો છે કે કેમ, શું સુવિધાનું સંતુલન અરજદારને રાહત આપવાની તરફેણમાં છે કે કેમ, વચગાળાની રાહતનો ઇનકાર કરવાથી અરજદારને ભરપાઈ ન થઈ શકે તેવી ઈજા થશે કે કેમ વગેરે.

૮૯. લક્ષ્મી રતન એન્જિનિયરિંગ વર્ક્સ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) માં કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો હતો:–

“૯. અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટની ડિવિઝનલ બેન્ચ દ્વારા "મનોરંજન" શબ્દને તે સમયના બિંદુ તરીકે સમજાવવામાં આવ્યો છે કે જેના પર કોર્ટ દ્વારા વેચાણને રદ કરવાની અરજીની સુનાવણી કરવામાં આવે છે.એવું કહેવામાં આવે છે કે "ચલાવવા" શબ્દનો અર્થ એ નથી કે અરજી દાખલ કરવી અથવા અદાલત દ્વારા અરજી દાખલ કરવી.ધૂમ ચંદ જૈન વિરુદ્ધ ચમનલાલ ગુપ્તા [એ. આઈ. આર. ૧૯૬૨ ઓલ ૫૪૩] માં પણ આવો જ મત લેવામાં આવ્યો હતો, જેમાં વિદ્વાન મુખ્ય ન્યાયાધીશ દેસાઈ અને ન્યાયમૂર્તિ દ્વિવેદીએ "ચલાવવા" અભિવ્યક્તિનો સમાન અર્થ આપ્યો હતો.દ્વિવેદી, જે. દ્વારા એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે તેની અરજીમાં "ચલાવવા" શબ્દનો અર્થ "વિચારણા માટે સ્વીકાર" થાય છે, અને તેથી જ્યારે અદાલત ડિપોઝિટ અથવા જામીન દ્વારા સમર્થિત અરજી લેવાનો ઇનકાર કરી શકતી નથી, ત્યારે તે તેને ધ્યાનમાં લેવાનો ન્યાયિક રીતે ઇનકાર કરી શકતી નથી.પવન રામ વિરુદ્ધ કુંજ બિહારીલાલ [એ. આઈ. આર. ૧૯૬૧ ઓલ ૪૨] માં નોંધાયેલા એ જ અદાલતના સિંગલ બેન્ચના ચુકાદામાં અમારામાંથી એક (ભાર્ગવ, જે.) એ સમાન નિયમ પર વિચાર કરવો પડ્યો હતો.ત્યાં મર્યાદાના સમયગાળામાં થાપણ કરવામાં આવી ન હતી અને પ્રશ્ન ઊભો થયો હતો કે કોર્ટ અરજીને સ્વીકારી શકે કે નહીં.એવો નિર્ણય લેવામાં

આવ્યો હતો કે અરજીને ધ્યાનમાં લઈ શકાતી નથી કારણ કે પરંતુક (બી) અદાલતને વાંધાને ધ્યાનમાં લેવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે સિવાય કે નિયત સમયની અંદર રકમ જમા કરવાની અથવા જામીન આપવાની જરૂરિયાતનું પાલન કરવામાં ન આવે.તે કિસ્સામાં "મનોરંજન" શબ્દનો અર્થઘટન કરવામાં આવતો નથી પરંતુ એવું માનવામાં આવે છે કે કોર્ટ કાયદા દ્વારા મંજૂર કરેલા સમયની અંદર જમા કરવામાં ન આવે તો અરજી પર વિચારણા કરવા માટે આગળ વધી શકતી નથી.આ કેસ એ હકીકત તરફ વળ્યો કે ડિપોઝિટ સમયની બહાર કરવામા આવી હતી.અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટના હાજી રહીમ બક્સ એન્ડ સન્સ વિરુદ્ધ ફર્મ સમીઉલ્લા એન્ડ સન્સ [એ. આઈ. આર. ૧૯૬ ૩ ઓલ ૩ ૨૬] માં નોંધાયેલા અન્ય એક કેસમાં મુખ્ય ન્યાયાધીશ દેસાઇ અને ન્યાયમૂર્તિ એસ. ડી. સિંહની બનેલી ખંડપીઠે આદેશ ૨૧, નિયમ ૯૦ના શબ્દોનું અર્થઘટન એમ કહીને કર્યું હતું કે "ચલાવવા" શબ્દનો અર્થ "પ્રાપ્ત" અથવા "સ્વીકાર" નથી પરંતુ "ગુણદોષ પર વિચાર કરવા માટે આગળ વધો" અથવા "તેના પર ચુકાદો આપો" છે.

૯. અમારા મતે આ કિસ્સાઓમાં "ચલાવવા" શબ્દનો સાચો દૃષ્ટિકોણ લેવામાં આવ્યો છે, જેનો શબ્દકોશ અનુસાર અર્થ "વિચારણા માટે સ્વીકાર" પણ થાય છે.તેથી એવું જણાય છે કે

કલમ ૯ની જોગવાઈમાં અદાલતને નિર્દેશ એ છે કે અદાલત એવી અપીલને વિચારણા માટે સ્વીકારવા માટે આગળ વધશે નહીં કે જેની સાથે સ્વીકૃત કરની ચુકવણીનો સંતોષકારક પુરાવો ન હોય. ..."

૯૦. કુંદન લાલ વિરુદ્ધ જગનાથ શર્મા અને અન્ય (ઉપરોક્ત) કેસમાં, અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટની એક ખંડપીઠે ચુકાદો આપ્યો હતો કે "ચલાવવા" શબ્દનો અર્થ એ નથી કે અદાલત દ્વારા અરજી દાખલ કરવી અથવા અરજી સ્વીકારવી."ચલાવવા" શબ્દનો શબ્દકોશ અર્થ બાબત સાથે વ્યવહાર કરવો અથવા તેને ધ્યાનમાં લેવાનો હતો.ઉચ્ચ અદાલતે વધુમાં કહ્યું:–

"૭. ઓરના આર. ૯૦ ના પરંતુકમાં 'ચલાવવા' શબ્દનો ઉપયોગ. XXI એ સમયને સૂચવે છે કે જેના પર અદાલત દ્વારા વેચાણને રદ કરવાની અરજીની સુનાવણી કરવામાં આવે છે.આ હકીકત પરથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે પરંતુકમાં એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે વેચાણને અલગ રાખવાની કોઈ પણ અરજી 'એવા કોઈ પણ આધાર પર સ્વીકારવામાં આવશે નહીં કે જે વેચાણની ઘોષણા કરવામાં આવી હોય તે તારીખે અથવા તે પહેલાં અરજદાર દ્વારા લેવામાં આવી હોત.' ચોક્કસપણે, અરજી જે આધારો પર આધારિત છે તેના પર

વિચારણા કરવાનો પ્રશ્ન ત્યારે જ ઊભો થઈ શકે છે જ્યારે અદાલત દ્વારા તેના ગુણદોષ પર વિચારણા કરવામાં આવે, એટલે કે જ્યારે અદાલતને અરજીમાં વિનંતી કરાયેલા આધારો પર તેના મનને લાગુ કરવા માટે કહેવામાં આવે.અમારા મતે જ્યારે અરજીની સુનાવણી શરૂ થવાની છે ત્યારે અરજદારે જોગવાઈના કલમ (બી) ની અંદર જમા કરાવવાની અથવા જામીન આપવાની જરૂર છે તે તબક્કો આવશે."

૯૧. હિન્દુસ્તાન કોમર્શિયલ બેંક લિમિટેડ વિરુદ્ધ પુન્નૂ સાહુ (સુપ્રા) કેસમાં, કોર્ટે એવું માન્યું હતું કે કલમ (બી) આદેશ ૨૧ નિયમ ૯૦ (અલ્હાબાદ હાઈકોર્ટ દ્વારા સુધારેલ) ની જોગવાઈમાં "ચલાવવા" શબ્દનો અર્થ "ગુણદોષ પર નિર્ણય લેવો" અથવા "વિચારણા માટે આગળ વધવું" થાય છે, "કાર્યવાહીની શરૂઆત" નહીં."

૯૨. માર્ટિન એન્ડ હેરિસ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) માં, કોર્ટ યુ. પી. અર્બન બિલ્ડીંગ્સ (લેટિંગ, રેન્ટ અને ઇવીક્શનનું નિયમન) અધિનિયમ, ૧૯૭૨ની કલમ ૨૧ની જોગવાઈ પર વિચારણા કરી રહી હતી, જેમાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે જ્યાં મકાનમાલિક દ્વારા તેની ખરીદી પહેલા મકાન ભાડૂતના કબજામાં હતું, ત્યાં આ અધિનિયમની શરૂઆત પછી આવી ખરીદી કરવામાં

આવી રહી છે, કલમ (એ) માં ઉલ્લેખિત આધારો પર કોઈ અરજી સ્વીકારવામાં આવશે નહીં, સિવાય કે આવી ખરીદીની તારીખથી ૩ વર્ષનો સમયગાળો વીતી ગયો હોય અને મકાનમાલિકે તે વતી ભાડૂતને નોટિસ આપી હોય, આવી અરજીના ઓછામાં ઓછા ૬ મહિના પહેલાં, અને આવી નોટિસ ઉપરોક્ત ૩ વર્ષના સમયગાળાની સમાપ્તિ પહેલાં આપી શકાય છે.કોર્ટે ચુકાદો આપ્યોઃ–

> " આમ કલમ (એ) માં ઉલ્લેખિત આધારોના સંબંધમાં કલમ ૨૧ (૧) ના પ્રથમ પરંતુકમાં ઉલ્લેખિત "ચલાવવા" શબ્દનો અર્થ ગુણદોષ પર ચુકાદાના હેતુ માટે વિચારણા માટેના આધારને મનોરંજન આપવાનો થાય છે, અપીલકર્તા માટે વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી રાવ દ્વારા રજૂ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હોય તે પહેલા કોઈ પણ તબક્કે નહીં."

૯ ૩. હવે તે સારી રીતે નક્કી થઈ ગયું છે કે "ચલાવવા" અભિવ્યક્તિનો અર્થ એ છે કે ઉઠાવવામાં આવેલા મુદ્દાઓ પર મનનો ઉપયોગ કરીને વિચાર કરવો.કોર્ટ જ્યારે કોઈ બાબતને વિચારણા માટે લે છે ત્યારે તે કેસને ધ્યાનમાં લે છે.શ્રી ખંબાટાએ કરેલી દલીલ મુજબ ચુકાદો જાહેર ન થાય ત્યાં સુધી વિચારણા કરવાની પ્રક્રિયા ચાલુ રહી શકે છે.એકવાર આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના ૩ ૨ થઈ જાય પછી કોર્ટ કલમ ૯ હેઠળની અરજીને વિચારણા માટે લઈ શકતી નથી, સિવાય કે કલમ ૧૭ હેઠળનો ઉપાય બિનઅસરકારક હોય.જો કે, એકવાર

અરજીને વિચારણા માટે લેવામાં આવે તે અર્થમાં ધ્યાનમાં લેવામાં આવે અને કોર્ટે કેસ પર પોતાનું મન લાગુ કરી દીધું હોય, તો કોર્ટ ચોક્કસપણે અરજીનો ચુકાદો આપવા માટે આગળ વધી શકે છે.

૯૪. શ્રી સિબ્બલે યોગ્ય રીતે રજૂઆત કરી હતી કે કલમ ૯ (૩) પાછળનો ઈરાદો ઘડિયાળને પાછળ ફેરવવાનો ન હતો અને આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૧૭ હેઠળ આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આદેશો માટે પહેલેથી જ આરક્ષિત મામલાને સંપૂર્ણ રીતે ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર હતી.

૯૫. આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૧૭ સાથે કલમ ૯ના સંયુક્ત વાંચન પર, એકવાર આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના થઈ જાય પછી, કોર્ટ ધ્યાનમાં લેશે નહીં અને/અથવા બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો વચગાળાના પગલા માટેની અરજી પર વિચારણા કરશે નહીં, સિવાય કે કલમ ૧૭ હેઠળનો ઉપાય બિનઅસરકારક હોય, ભલે અરજી આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવી હોય.તાત્કાલિક કેસની જેમ, જ્યાં સુનાવણી પૂર્ણ થઈ ગઈ છે અને ચુકાદો અનામત રાખવામાં આવ્યો છે, એકવાર અરજી પર વિચાર કરવામાં આવે અને તેને વિચારણા માટે લેવામાં આવે, ત્યારે કલમ ૯ (૩) નો પ્રતિબંધ કામ કરશે નહીં.શ્રી ખંબાટા સાચું હોઈ શકે છે કે ચુકાદાની જાહેરાત ન થાય ત્યાં સુધી વિચારણાની પ્રક્રિયા ચાલુ રહે છે.જોકે તેનાથી કોઈ ફરક નહીં પડે.પ્રશ્ન એ છે કે શું

વિચારણાની પ્રક્રિયા શરૂ થઈ ગઈ છે, અને/અથવા શું કોર્ટે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના પહેલાં અમુક હદ સુધી તેનું મન લાગુ કર્યું છે.જો એમ હોય તો, આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના પહેલાં અરજી પર વિચાર કરવામાં આવ્યો હોવાનું કહી શકાય.

૯૬. આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના થયા પછી પણ, આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ કલમ ૯ (૧) નો અસરકારક વિકલ્પ કેમ ન હોઈ શકે તેના અસંખ્ય કારણો હોઈ શકે છે.આ બીમારી, મુસાફરી વગેરેને કારણે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલના કોઈપણ મધ્યસ્થીની કામચલાઉ અનુપલબ્ધતાને કારણે પણ હોઈ શકે છે.

૯૭. વચગાળાની રાહત માટેની અરજીઓ સ્વાભાવિક રીતે એવી અરજીઓ છે જેનો તાત્કાલિક નિકાલ કરવો જરૂરી છે.વચગાળાની રાહત અંતિમ રાહતની સહાયમાં આપવામાં આવે છે.તેનો ઉદ્દેશ એ સુનિશ્ચિત કરવાનો છે કે મિલકત આર્બિટ્રેશનનો વિષય હોવાથી તેનું રક્ષણ થાય અને/અથવા અન્યથા એ સુનિશ્ચિત કરવામાં આવે કે આર્બિટ્રેશનની કાર્યવાહી નિરર્થક ન બને અને આર્બિટ્રલ એવોર્ડ કાગળ પર એવોર્ડ ન બને, જેનું કોઈ વાસ્તવિક મૂલ્ય ન હોય.

૯૮. વચગાળાની રાહત આપવા માટેના સિદ્ધાંતો છે (૧) પ્રથમ દૃષ્ટિએ સારો કેસ, (૨) વચગાળાની રાહત આપવાની તરફેણમાં સુવિધાનું સંતુલન અને

(૩) વચગાળાની રાહત માટે અરજદારને ભરપાઈ ન કરી શકાય તેવી ઈજા અથવા નુકસાન.જ્યાં સુધી વચગાળાના પગલાં માટેની અરજીઓ પર ઝડપથી નિર્ણય લેવામાં ન આવે ત્યાં સુધી વચગાળાની રાહત માંગનાર પક્ષને ભરપાઈ ન કરી શકાય તેવી ઈજા અથવા પૂર્વગ્રહ થઈ શકે છે.

૯૯. તેથી, તે ક્યારેય કાયદાકીય હેતુ ન હોઈ શકે કે કલમ ૯ હેઠળની અરજીની સુનાવણી થયા પછી પણ રાહતને નકારી કાઢવી પડશે અને પક્ષોને કલમ ૧૭ હેઠળ તેમના ઉપાય માટે મોકલવામાં આવશે.

૧૦૦. જ્યારે અરજી પહેલેથી જ વિચારણા માટે લેવામાં આવી હોય અને તે વિચારણા હેઠળ હોય અથવા પહેલેથી જ વિચારણા કરવામાં આવી હોય, ત્યારે કલમ ૧૭ હેઠળ ઉપાય અસરકારક છે કે નહીં તે તપાસવાનો પ્રશ્ન ઊભો થશે નહીં.આ કવાયત હાથ ધરવાની જરૂરિયાત ત્યારે જ ઊભી થાય છે જ્યારે અરજીનું મનોરંજન કરવામાં આવે અને/અથવા વિચારણા માટે લેવામાં આવે.ઉપર અવલોકન કર્યા મુજબ, એવા ઘણા કારણો હોઈ શકે છે જે કલમ ૧૭ હેઠળ ઉપાયને બિનઅસરકારક બનાવે છે.એક ઉદાહરણ આપવા માટે, આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના કરતા વિવિધ મધ્યસ્થીઓ દૂરના સ્થળોએ સ્થિત હોઈ શકે છે અને તાત્કાલિક ભેગા થવાની સ્થિતિમાં નથી.આવા કિસ્સામાં તાત્કાલિક

વચગાળાની રાહત માટેની અરજીને કલમ ૯ (૧) હેઠળ કોર્ટ દ્વારા સ્વીકારવી પડી શકે છે.

૧૦૧. શ્રી ખંબાટા દ્વારા દર્શાવ્યા મુજબ, ઓગસ્ટ ૨૦૧૪માં રજૂ કરાયેલા કાયદા પંચના ૨૪૬મા અહેવાલમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે એકવાર મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલની રચના થઈ જાય તે પછી, કલમ ૯ (૩) વચગાળાના પગલાંની મંજૂરીના સંબંધમાં અદાલતની ભૂમિકાને ઘટાડવાનો પ્રયાસ કરે છે. આ અનસિટ્રાલ મોડલ કાયદાને ધ્યાનમાં રાખીને પણ છે જે મધ્યસ્થતા માટેની કલમ ધરાવતા કરારમાંથી ઉદ્ભવતા વિવાદોના સંબંધમાં અદાલતી કાર્યવાહીને નિરુત્સાહિત કરે છે.

૧૦૨. જેમ કે એમેઝોનમાં આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો. એન. વી. ઇન્વેસ્ટમેન્ટ હોલ્ડિંગ્સ એલ. એલ. સી. વિરુદ્ધ ફ્યુચર રિટેલ (ઉપરોક્ત), કલમ ૯(૩) રજૂ કરવાનો ઉદ્દેશ આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ ૯ હેઠળ અરજીઓથી અદાલતોને ભરાવાનું ટાળવાનો હતો.

૧૦ ૩. નકારાત્મક કોમ્પેટેંઝ કોમ્પેટેંઝ એ મધ્યસ્થીઓની તરફેણમાં અગ્રતાના નિયમની સિક્વલ છે, એટલે કે, આર્બિટ્રેશન કરારના પક્ષો માટે આવા કરાર દ્વારા આવરી લેવામાં આવેલા કોઈપણ વિવાદને આર્બિટ્રેશનમાં રજૂ

કરવાના તેમના વચનને માન આપવાની જરૂરિયાત છે.આનું પરિણામ એ આવે છે કે અદાલતોને આવા વિવાદોની સુનાવણી કરવા પર પ્રતિબંધ છે.

૧૦૪. ક્લોરો કંટ્રોલ્સ ઇન્ડિયા પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ સેવર્ન ટ્રેન્ટ વોટર પ્યુરિફિકેશન ઇન્ક. ૧૯ માં, આ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે મોટાભાગના દેશો કોમ્પેટેન્ઝ કોમ્પેટેન્ઝ સિદ્ધાંતની હકારાત્મક અસરને સ્વીકારે છે, જે જરૂરી છે કે આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલે આર્બિટ્રેશન એગ્રીમેન્ટ હેઠળ વિવાદ પર અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવો જ જોઈએ.આમ, આર્બિટ્રેશન કરારના અસ્તિત્વ અથવા માન્યતાને પડકારવાથી આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલ સુનાવણી સાથે આગળ વધવામાં અને તેના અધિકારક્ષેત્ર પર ચુકાદો આપતા અટકશે નહીં.જો તે અધિકારક્ષેત્ર જાળવી રાખે છે, તો તે અધિકારક્ષેત્રના મુદ્દાને નક્કી કરવાના હેતુથી કોઈ પણ અદાલતી કાર્યવાહીના પરિણામની રાહ જોયા વિના, વિવાદના સાર પર ચુકાદો આપી શકે છે.

૧૦૫. જેમ કે આ અદાલતે વિદ્યા દ્રોલિયા અને ઓઆરએસ. વી. માં ચુકાદો આપ્યો હતો.દુર્ગા ટ્રેડિંગ કોર્પોરેશન ૨૦:–

> “૧૨૯. સક્ષમતા–સક્ષમતાના સિદ્ધાંતો હકારાત્મક અને નકારાત્મક અર્થ ધરાવે છે.હકારાત્મક સૂચિતાર્થ તરીકે, મધ્યસ્થી

ટ્રિબ્યુનલ્સને તેમના અધિકારક્ષેત્ર અંગે શાસન કરવા અને બિન–મધ્યસ્થતાના પ્રશ્નો નક્કી કરવા માટે કાયદા દ્વારા સક્ષમ અને અધિકૃત જાહેર કરવામાં આવે છે.વ્યક્ત નકારાત્મક અસરના કિસ્સામાં, કાયદો શાસન કરશે અને તેનું પાલન કરવું જોઈએ.સૂચિત નકારાત્મક અસર આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલને તેમના અધિકારક્ષેત્ર અંગે ચુકાદો આપવા અને બિન–મધ્યસ્થતાના પ્રશ્નો નક્કી કરવાની મંજૂરી આપવા માટે જરૂરી સૂચિતાર્થ દ્વારા રેફરલ તબક્કે કોર્ટ દ્વારા હસ્તક્ષેપને ઘટાડે છે અને અવરોધે છે.નકારાત્મક અસર મુજબ, રેફરલ તબક્કે અદાલતોએ ગુણદોષ પર નિર્ણય લેવાનો નથી, સિવાય કે જ્યારે કાયદા દ્વારા સ્પષ્ટ રીતે અથવા જરૂરી સૂચિતાર્થ દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવે, ત્યારે આવા બિન–મધ્યસ્થતાના પ્રશ્નો.જ્યારે કાયદો "ફર્સ્ટ લુક" રેફરલ તબક્કે કેટલીક અથવા પ્રતિબંધિત તપાસની જોગવાઈ કરે છે ત્યારે અદાલતો પર મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલની આવી પ્રાથમિકતા આંશિક અને મર્યાદિત હોઈ શકે છે.તેથી અમે કાયદા એટલે કે આર્બિટ્રેશન એક્ટના સંદર્ભમાં સક્ષમતાના સિદ્ધાંતોની તપાસ કરીશું.

[ભારપૂર્વક]

૧૦૬. વિદ્યા દ્રોલિયા (ઉપરોક્ત) માં જણાવ્યા મુજબ, અદાલતો ગુણદોષ પર નિર્ણય લેતી નથી સિવાય કે જ્યારે કાયદા દ્વારા સ્પષ્ટ રીતે અથવા જરૂરી સૂચિતાર્થ દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવે.જ્યારે કાયદો જોગવાઈ કરે છે ત્યારે અદાલતો પર મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલની પ્રાથમિકતા આંશિક અને મર્યાદિત હોઈ શકે છે.વિદ્યા દ્રોલિયા (ઉપરોક્ત) ને મોટી બેન્ચમાં મોકલવામાં આવી હતી, પરંતુ એક અલગ મુદ્દા પર.

૧૦૭. તે પુનરાવર્તન કરવામાં આવે છે કે કલમ ૯ (૧) આર્બિટ્રેશન કરારના પક્ષકારોને આર્બિટ્રેશન કાર્યવાહી શરૂ કરતા પહેલા, આર્બિટ્રેશન કાર્યવાહી દરમિયાન અથવા આર્બિટ્રેશન એવોર્ડ આપ્યા પછી કોઈપણ સમયે વચગાળાના પગલાં માટે યોગ્ય અદાલતનો સંપર્ક કરવા માટે સક્ષમ બનાવે છે, પરંતુ તે પહેલાં આર્બિટ્રેશન એક્ટની કલમ 3 ૬ અનુસાર લાગુ કરવામાં આવે છે. જ્યાં આર્બિટ્રલ ટ્રિબ્યુનલની રચના થઈ ત્યાં સુધી કલમ ૯ (૧) હેઠળની અરજી પર વિચાર કરવામાં આવ્યો ન હતો ત્યાં કલમ ૯ (૩) નો પ્રતિબંધ લાગુ થાય છે.અલબત્ત એ ઉલ્લેખ કરવાની જરૂર નથી કે જો કલમ ૯ હેઠળની અરજી ટ્રિબ્યુનલની રચના પહેલાં સ્વીકારવામાં આવી હોય, તો પણ કોર્ટ હંમેશા પક્ષકારોને વચગાળાના રક્ષણનો મર્યાદિત આદેશ પસાર કરીને, જો જરૂરી હોય તો મધ્યસ્થી ટ્રિબ્યુનલનો સંપર્ક કરવા માટે નિર્દેશ આપવાની વિવેકબુદ્ધિ ધરાવે છે, ખાસ કરીને જ્યારે સુનાવણી અને અરજી વચ્ચે તમામ

વ્યવહારુ હેતુઓ માટે લાંબુ અંતર હોય, ત્યારે નવેસરથી સુનાવણી થવી જોઈએ, અથવા સુનાવણી હમણાં જ શરૂ થઈ છે અને તેમાં ઘણો સમય લાગે તેવી શક્યતા છે.આ કેસમાં, ઉચ્ચ અદાલતે વાણિજ્યિક અદાલતને ચુકાદો પૂર્ણ કરવા માટે આગળ વધવાનો યોગ્ય નિર્દેશ આપ્યો છે.

૧૦૮. ઉપર ચર્ચા કરાયેલા કારણોસર, અપીલને માત્ર એ સ્પષ્ટ કરવાની હદ સુધી મંજૂરી આપવામાં આવે છે કે વાણિજ્યિક અદાલત માટે કલમ ૧૭ હેઠળ રાહતની અસરકારકતા પર વિચાર કરવો જરૂરી રહેશે નહીં, કારણ કે કલમ ૯ હેઠળની અરજી પર વાણિજ્યિક અદાલત દ્વારા પહેલેથી જ વિચાર કરવામાં આવ્યો છે અને તેના પર વિચાર કરવામાં આવ્યો છે.અપીલ હેઠળના ચુકાદા અને આદેશમાં અન્યથા દખલગીરીની જરૂર નથી.

.....ન્યાયમુર્તી

[ઇન્દિરા બેનર્જી]

.....ન્યાયમુર્તી

[જે. કે. મહેશ્વરી]

નવી દિલ્હી;

સપ્ટેમ્બર ૧૪,૨૦૨૧

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.